

Innoklubit

Paikallisen aloitteellisuuden keskukset

HANKERAPORTTI

Kimmo Vähäjylkkä

Sitran raportteja 32

ISBN 951-563-442-3 (URL: <http://www.sitra.fi/>)

ISSN 1457-5728 (URL: <http://www.sitra.fi/>)

Sitran raportteja -sarjassa julkaistaan tutkimusten, selvitysten ja arviointien tuloksia erityisesti asiantuntijoiden käyttöön. Raportteja voi tilata Sitrasta, puhelin (09) 618 991, sähköposti julkaisut@sitra.fi.

Helsinki 2003

Saatteeksi

Aluekehityksen suurimpia haasteita on voimistaa paikallista aloitteellisuutta. Ilman paikallista innovatiivisuutta ja tahtotilaa hyvätkään projektit eivät tuota pysyviä tuloksia. Parhaiten onnistuvat sellaiset kehityshankkeet, jotka syntyvät alueilla ja joita vievät eteenpäin alueelliset toimijat. Lisäksi onnistumisen taustalla on se, että hankkeet perustuvat alueiden todellisiin vahvuuksiin, olivatpa nämä sitten luonnonvaroja, teollisuutta tai inhimillistä pääomaa.

Innoklubien idea syntyi käydessäni vuoden 2001 aikana Oulussa tapaamassa paikallisia tulielu- ja Oulun läänin kehittämistä huoltakantavia vaikuttajia. Perusteellisten pohdintojen jälkeen päädyimme siihen, että aluekehityksen eräs pullonkaula on, että perinteisessä projekti- ja strategiamaailmassa ei saada käyttöön paikallista ”innovaatioenergiaa”. Innovaatioenergia on luovien yksilöiden hallussa. Jos näitä yksilöitä onnistutaan tavoittamaan ja kokoamaan yhteen, niin edellytykset tuottaa uusia kantavia ideoita parantuvat olennaisesti. Innoklubien idea oli syntynyt!

Innoklubit ovat paikallisia epämuodollisia yhteisöjä, joiden jäseniksi etsitään luovia ja ennakkoluulottomia kansalaisia. Näitä yhteisöjä vetää ”klubimestari”. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja tulosten julkiseen levittämiseen.

Sitra päätti kokeilla innoklubi-ideaa kolmella paikkakunnalla vuoden 2002 aikana. Kokeilualueiksi valittiin Pukkilan kunta, Pieksämäen seutu ja Oulun lääni. Alueet kokoerot ovat huomattavia ja tämä vaikutti siihen, minkälaisiksi innoklubit muodostuivat. Tämä oli tarkoituksellista, sillä tavoitteena oli testata ja kehittää innoklubikonseptiä. Halusimme katsoa miten, klubit järjestäytyisivät ja toimisivat erilaisissa puitteissa.

Jokainen innoklubi sai käyttöönsä määrärahan juoksevien kulujen peittämiseen. Lisäksi koko hankkeen käytössä oli resursseja selvityksiin ja esitettyjen ideoiden kehittelyyn. Sen sijaan innoklubien tehtävänä ei ollut ideoiden toteuttaminen vaan tarkoituksena oli välittää ideat päätöksentekijöille. Tätä varten oli varattu rahaa seminaarien järjestämiseen.

Innoklubihanke on myös arvioitu. Arviointiraportissa pidetään hanketta aluekehittämisen näkökulmasta menestyksenä. Arvioinnissa tehdään ehdotuksia konseptin edelleen kehittämiseksi. Kriittisiä menestystekijöitä innoklubeille ovat oikeantyyppisten ihmisten valitseminen ja klubin sisäisen kommunikaation turvaaminen. Vaikka innoklubit ovatkin parhaimmillaan vapaamuotoisia, tarvitaan silti selkeä käytännön toimintamalli. Tällainen voidaan rakentaa esimerkiksi Pukkilan kokemusten perusteella (pääinnoklubi ja sivuinnoklubeja erilaisten teemojen kehittelyä varten).

Innoklubihankkeen onnistumiseen vaikutti ratkaisevasti idean vahvasti sisäistänyt ja innostava projektipäällikkö Kimmo Vähäajylkkä. Hänen ansiostaan klubit lähtivät hyvin liikkeelle ja liikettä pidettiin kiitettävästi yllä. Sitran puolesta haluan myös kiittää klubimestareitamme Antti Hintikkaa (Oulun läänin innoklubi), Kristian Keinästä (Pukkilan innoklubi) ja Petri Virtasta (Pieksämäen seudun innoklubi). He kaikki toimivat tehtävässään korvauksetta ja sitoutuivat vahvasti toimintaan. Suuren kiitoksen ansaitsevat tietysti klubien jäsenet, joiden luovuus tuotti useita toteutuskelpoisia ja jo nyt työn alla olevia ideoita. Sitrassa hankkeesta on kanssani vastannut tutkimuspäällikkö Vesa-Matti Lahti. Toivomme, että tässä julkaistava raportti innostaisi perustamaan eri puolille Suomea innoklubeja, paikallisen aloitteellisuuden keskuksia.

Helsingissä 11.3.2003

Antti Hautamäki
Tutkimusjohtaja
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Sisällys

1	Taustaa	5
	Innovaatiojärjestelmät ja innovaatioiden tuottamisympäristöt	
2	Innoklubiprojekti	8
3	Innoklubitoiminnan tavoitteet	9
4	Innoklubitoiminta ja sen pilotointi	11
	Innoklubitoiminnan käynnistyminen pilottialueilla	
	Oulun läänin innoklubi	
	Pieksämäen seudun innoklubi	
	Pukkilan innoklubi	
	Innoklubien rooli suhteessa muihin toimijoihin	
5	Toiminnan tulokset.....	19
	Innoklubitoiminnan koordinointi	
	Innoklubilaisten rekrytointi	
	Toimintamallin kehittäminen	
	Innovaatioiden tuottaminen	
	Esimerkkejä tuotetuista innovaatioista	
	Vuorovaikutus alueen muiden kehittäjien kanssa	
6	Johtopäätökset	32

1 Taustaa

Yhteiskunnassa on käynnissä suuria muutosprosesseja, joilla on vaikutusta yhteiskunnan perusrakenteisiin, toimijajoukkoihin ja kansalaisten toimintaan. Puhutaan kehityksen suurista linjoista, megatrendeistä, joilla on jo toteutuneen kehityksen perusteella tunnistettavissa oleva suunta ja suunnan voidaan perustellusti ajatella jatkuvan samansuuntaisena tulevaisuudessakin¹. Näistä kehityslinjoista voidaan erottaa mm. kansainvälisiä ja kansallisia megatrendejä.

Kansallisia megatrendejä on määritelty mm. erikoisasiantuntijoista koostuneessa avainklusteriprojektissa (2000). Työryhmässä tunnistettiin Suomen kannalta tärkeiksi seuraavat kuusi kansallista megatrendiä²:

- 1) Globaali yhdentymisen (mm. verkottuminen ja työn jako globaalisti)
- 2) Osaaminen työn muovaajana (mm. työn polarisoituminen osaamisen perusteella)
- 3) Ympäristötietoisuuden kasvu
- 4) Teknologian muutosvoimat (erityisesti tieto- ja kommunikaatioteknologiat)
- 5) Palveluyhteiskunnan murros (mm. julkisen sektorin tehtävien muuttuminen)
- 6) Väestön ikääntyminen.

Esitettyjen megatrendien lisäksi eri asiantuntijatahot ovat nostaneet esille muita yhteiskuntaan merkittävästi vaikuttavia kehitystrendejä, kuten tuotannon ja työn logistiikka, toimintojen (ja tiedonvälityksen) reaaliaikaisuus ja globaali turvattomuuden kasvu. Megatrendeihin liittyvät, erilaisten toimintojen syklit ovat samanaikaisesti nopeutuneet ja lyhentyneet.

Suuret yhteiskunnalliset muutokset aiheuttavat monenlaisia pelkoja, turvattomuutta ja epävarmuutta tulevaisuuden suhteen. Epävarmuutta lisää muutoksen hallitsemattomuus, tunne siitä että suuriin kehityskulkuihin ei voida vaikuttaa yksilö-, yhteisö-, alue- eikä edes kansallisella tasolla. Nykyisille päätöksenteko- ja hallintoprosesseille sekä organisaatioille kohdistuukin mittava haaste: mikä on se taho, joka voisi toimia ”oppaana” suurissa yhteiskunnallisissa muutosprosesseissa?

Innoklubien taustalla on joitakin yleisesti tunnistettuja ongelmia ja epäkohtia, joiden korjaamiseksi innoklubitoiminnassa yritetään omalta osaltaan vaikuttaa. Erilaiset yksityiset ja julkiset toiminnot ja niiden tuottajat keskittyvät Suomessa niin valtakunnallisesti, maakunnallisesti, alueellisesti kuin yksittäisissä kunnissakin. Muuttoliike ja ihmisten hakeutuminen kasvukeskuksiin ja niiden liepeille aiheuttaa ongelmia niin lähtö- kuin tulomuuttoalueilla. Tulomuuttoalueilla ongelmia aiheuttavat mm. ruuhkautuminen, palvelukapasiteetin ja infrastruktuurin rajallisuus sekä juurettomuudesta aiheutuvat sosiaaliset ongelmat. Lähtömuuttoalueille jää runsaasti käyttämätöntä infrastruktuuria, alueiden elinkeinoelämä hiipuu ja alueen tulevaisuudenusko heikkenee. Keskitymiskehitys on aiheuttanut useilla taantuvilla alueilla myös paikallisen aloitteellisuuden lamaan-tumisen. Tämä heijastuu erityisesti alueiden nuoriin, jotka jäävät ilman työtä tai opiskelupaikkaa. Heidän vaihtoehtoinaan ovat joko syrjäytyminen aktiivisen yhteiskunnan ulkopuolelle tai hakeutuminen alueelle, jossa toimintaedellytykset ovat suotuisemmat.

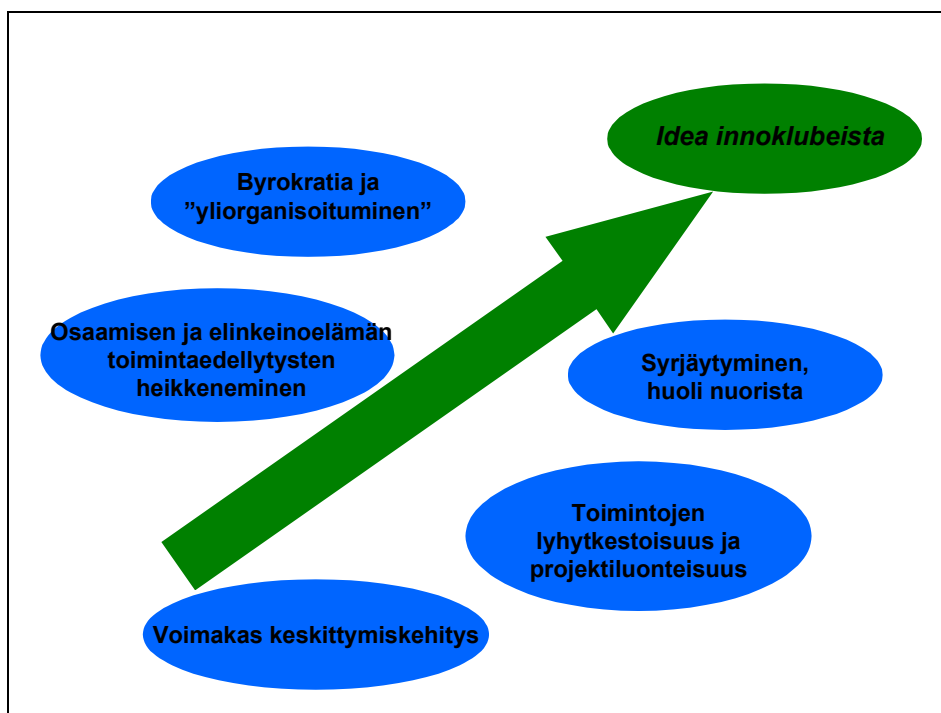
Innovatiivisen toiminnan ja paikallisen aloitteellisuuden käynnistämiseksi on tunnistettu myös prosessien byrokraattisuus ja toimijoiden ”yliorganisointuminen”. Lisäksi toiminta on usein lyhytkestoista, tempoilevaa ja projektiluonteista. Alueiden kehittämisstrategiat ja käytän-

¹ Hernesniemi Hannu (2000). Megatrendit ja klusterien kehitys.

² Hernesniemi Hannu (2000). Megatrendit ja klusterien kehitys.

nön projektitoiminta koetaan alueiden toimijoiden, esimerkiksi yrittäjien keskuudessa vieraaksi. Lisäksi vaarana on, että käytännön toteutus erkanee liian etäälle strategisesta suunnittelusta.

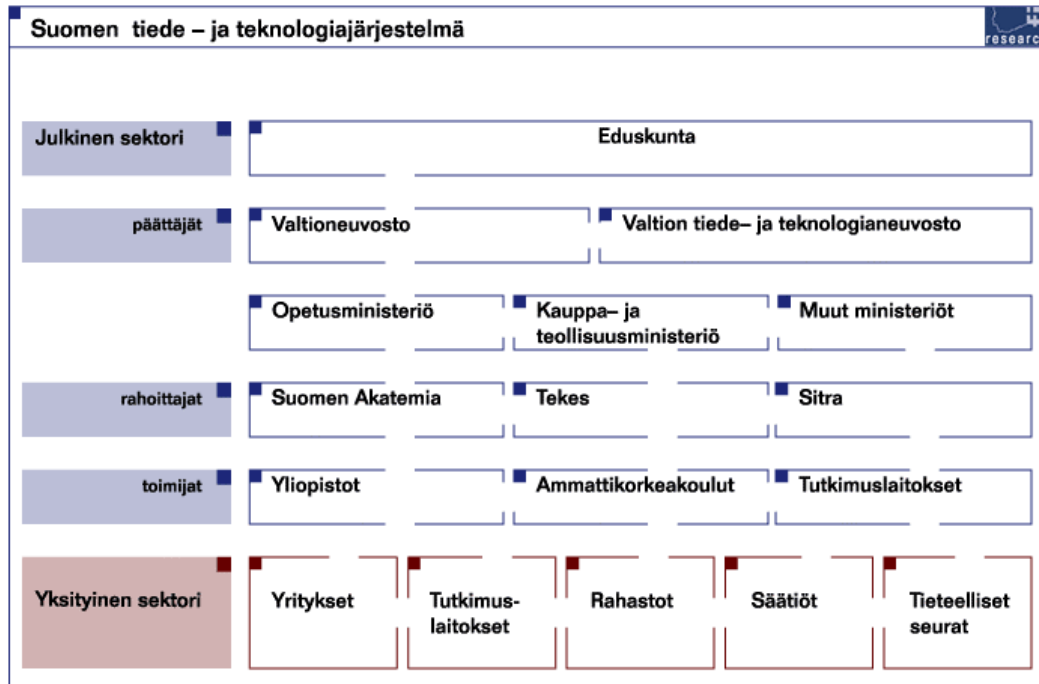
Nämä suuret yhteiskunnalliset muutokset ja innovatiivisen toiminnan esteiden tunnistaminen herättivät ajatuksen synnyttää uutta, paikallista aloitteellisuutta aktivoivaa, organisaatioista vapaata luovaa toimintaa. Ajatuksena oli koota paikallisesti aktiivisia ja luovia ihmisiä yhteen luomaan ideoita, keskustelemaan niistä ja toteuttamaan hyväksi havaittuja ideoita. Ajatus innoklubeista oli syntynyt.

INNOVAATIOJÄRJESTELMÄT JA INNOVAATIOIDEN TUOTTAMISYMPÄRISTÖT

Suomessa on useita innovaatioiden tuottamisympäristöjä ja -järjestelmiä. Niistä keskeisimpiä ovat Suomen kansallinen innovaatiojärjestelmä, Tekesin, TE-keskusten ja VTT:n innovaatio-ohjelmat ja -järjestelmät, InnoSuomi-projekti, Sitran innovatiivinen toiminta sekä yliopistojen innovaatio-ohjelmat.

Kansallinen innovaatiojärjestelmä tarkoittaa laaja-alaista kokonaisuutta, jonka muodostavat uuden tiedon ja osaamisen tuottajat, niiden hyödyntäjät sekä näiden väliset moninaiset vuorovaikutussuhteet. Innovaatiojärjestelmän keskeiset osat ovat koulutus, tutkimus ja tuotekehitys sekä tietointensiivinen yritystoiminta. Monipuolinen kansainvälinen yhteistyö on järjestelmän läpinäkyvä piirre. Uuden tiedon tuottajia ovat muun muassa yliopistot ja korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja yritykset. Tiedon hyödyntäjiä ovat useimmiten yritykset, yksityiset kansalaiset sekä yhteiskunnan kehittämiseksi vastaavat päätöksentekijät ja hallinto.

Tekesin teknologiaohjelma – Pro.ACT. Ohjelman tavoitteena on lisätä ymmärrystä ja tuottaa uutta tietoa teknologian, tutkimuksen ja teknologiapolitiikan vaikutuksista yhteiskuntaan ja elinkeinoelämään sekä yhteiskunnan vaikutuksista teknologian kehittämiseen.

Suomalaiset innovaatiot – Sfinno on VTT:n projektikonaisuus, joka perustuu noin 1600 kotimaisen innovaation muodostamaan tietokantaan, josta on johdettu mm. erilaisia tutkimushankkeita. Vuonna 2002 Sfinnon tutkimushankkeet ovat: Innovaatioiden menestyminen – innovaatioiden kaupallistamis- ja voitollisuusaikeiden selittäjä, Rahoitusjärjestelmä ja T&K: julkisen rahoituksen kohdentuminen ja Merkittävät suomalaiset innovaatiot.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksissa innovaatioihin liittyvää neuvonta- ja opastuspalvelua antavat keksintöasiamiehet. Palvelu toteutetaan yhteistyössä Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa.

InnoSuomi on suomalaisen innovatiivisuuden edistämishanke, jota on toteutettu vuodesta 1994. InnoSuomen päämääränä on pyrkiä käytännönläheisesti ja jatkuvasti uudistuen edistämään luovuutta, osaamista, yrittäjyyttä ja yhteistyötä Suomessa siten, että mahdollisuudet hyvinvoinnin kasvuun koko maassa paranevat.

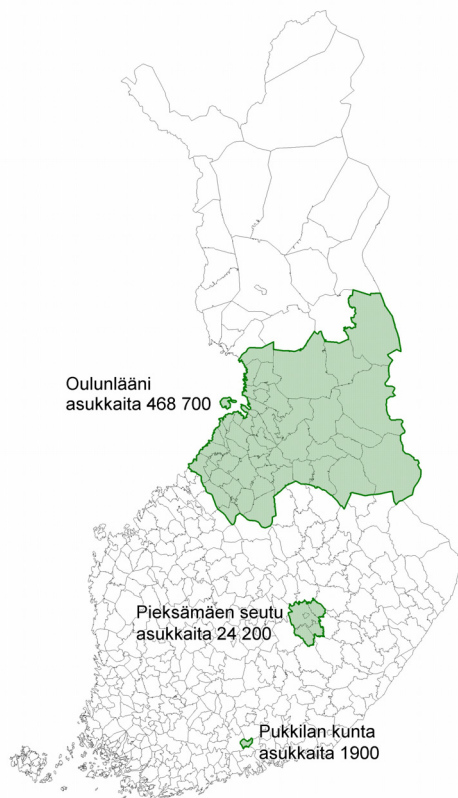
Sitran innovatiivisissa hankkeissa pyritään kehittämään uutta kilpailukykyistä liiketoimintaa ja uusia yhteiskunnallisia toimintamalleja. Sitran innovatiivinen toiminta luo uusia yhteistoimintaverkostoja, joissa eri sektorien organisaatiot voivat yhdistää voimavarojaan taloudellisten ja yhteiskunnallisten innovaatioiden synnyttämiseksi. Käynnissä olevista innovatiivisista hankkeista laajimpia ovat Oppivat Seutukunnat -hanke, kokonaiskoulupäiväkokeilu ja ISO INKE – Itä-Suomen sosiaalisten innovaatioiden keskus.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on keskeinen asema Suomen tiede- ja teknologiajärjestelmässä. Useissa yliopistoissa toimii innovaatioasiamies, joka on Keksintösäätiön palkkaama yliopistoon sijoitettu asiantuntija. Innovaatioasiamiehen tehtävänä on edistää yliopistoissa tehtyjen keksintöjen ja niistä mahdollisia tuotteita jalostavien yritysten kohtaamista.

Nykyisten innovaatiojärjestelmien ja -ohjelmien pääpainotus on teknologisten innovaatioiden edistämässä ja uusien, patentoitavien yritysinnovaatioiden löytämisessä. Sosiaalisten innovaatioiden edistäminen, innovatiivisten toimintamallien kehittäminen ja paikallisten innovaattoreiden etsiminen on olemassa olevissa järjestelmissä jäänyt vähemmälle huomiolle. Nämä seikat on Innoklubitoiminnassa koettu erittäin tärkeiksi ja näin innoklubit omalta osaltaan tukevat innovatiivisen toimintakulttuurin syntyä.

2 Innoklubiprojekti

Innoklubiprojekti käynnistettiin vuoden 2002 alussa Sitran toimesta vuoden mittaisena kokeiluna. Projektin päätavoitteena oli tuottaa uusi, paikallista aloitteellisuutta ja innovatiivisuutta edistävä malli ja toimintatapa, joka konkretisoituu innoklubeissa. Innoklubit ovat paikallisia yhteisöjä, joihin kutsutaan paikallisia innovaattoreita yhdessä ideoimaan alueen tulevaisuutta ja vahvuuksia. Ideointi tarkoittaa konkreettisia ehdotuksia ja oivalluksia uusista toimintamalleista, yrityksistä, verkostoista jne. Perustavoitteena on, että innovaattorit pyrkivät keksimään ne kantavat ideat, visiot, joiden varaan alueen tai seutukunnan tulevaisuus voidaan rakentaa. Innovaattorit ovat parhaimmillaan nuoria tai nuorekkaita vereksiä voimia, jotka eivät ole ajatuksellisesti kiinni jo vaikiintuneissa ratkaisuissa ja organisaatioissa.

Innoklubien pilottialueiksi valittiin lähtökohdiltaan ja kooltaan kolme täysin erilaista aluetta eri puolelta Suomea. Valituista alueista Pukkila (osana Kehä 5 -aluetta) ja Pieksämäen seutu kuuluvat Sitran Oppivat Seutukunnat -pilottialueisiin.

Jokainen klubi sai käyttöönsä tietyn resurssin, joka oli tarkoitettu mm. toiminnan käynnistämisestä, klubien kokoontumisista, ideoinnista ja yhteydenpidosta aiheutuviin kustannuksiin. Klubien vetäjille tai innoklubien jäsenille ei toiminnan aktivoimisesta maksettu palkkaa. Klubien ideoiden käsittelyyn ja esiselvitysten tekemiseen (mm. pienimuotoisiin markkinatutkimuksiin) varattiin myös tietty resurssi.

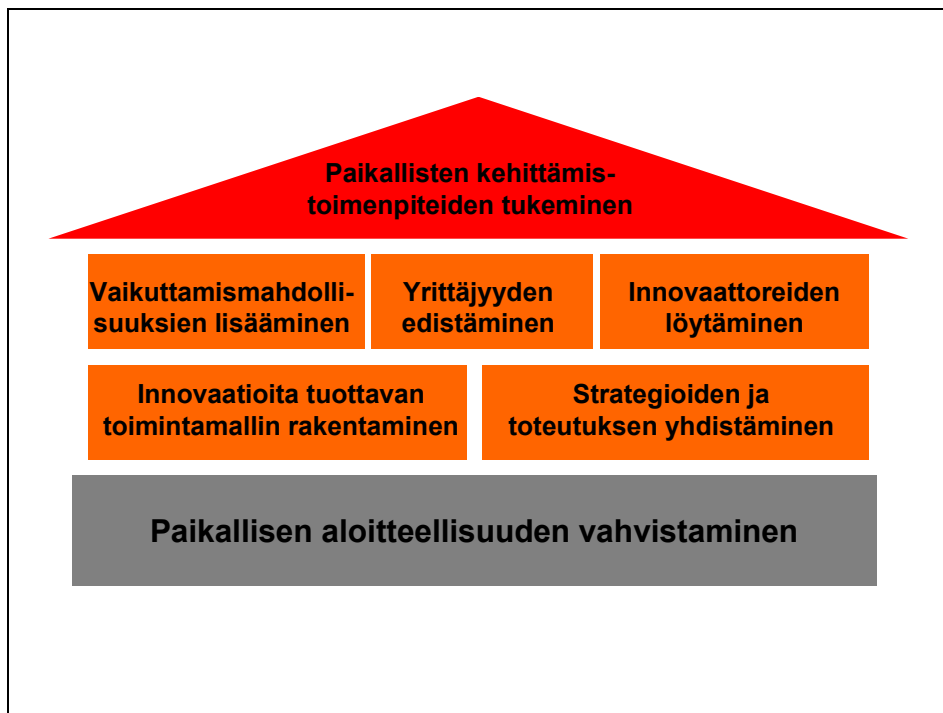
Innoklubien koordinoinnista ja ohjauksesta on vastannut Suunnittelukeskus Oy ja projektipäällikkönä on toiminut Kimmo Vähäjäylkkä. Pukkilan innoklubin vetäjänä on toiminut Kristian Keinänen Livedesign Oy:stä, Pieksämäen innoklubin vetäjänä Petri Virtanen QuestionMark

Oy:stä ja Oulun läänin innoklubin vetäjänä Antti Hintikka Mercum Fennica Oy:stä. Ideointikoulutuksesta on vastannut Innotiimi Oy ja nuorten innoklubien perustaminen Oulun läänin on toteutettu yhteistyössä kajaanilaisen Aimnetwork Oy:n kanssa.

3 Innoklubitoiminnan tavoitteet

Innoklubitoiminnan käynnistäminen on ollut ennakkoluuloton kokeilu, jolle on asetettu monia haasteellisia tavoitteita. Pää tavoitteeksi on asetettu paikallisen aloitteellisuuden vahvistaminen – innoklubeja onkin nimitetty paikallisen aloitteellisuuden keskuksiksi. On pyritty löytämään (uudelleen) paikallinen identiteetti, vahvistamaan itsetuntoa, ehkäisemään syrjäytymistä ja luomaan tulevaisuudenuskoa. Tärkeää on löytää oma sisäinen arvopohja ja paikka yhteisössä. ”*Who am I? The most important thing is to help people to understand the essence of being*”³. Eli lähtökohtana tulee olla jokaisen ihmisen oman olemassaolon ymmärtäminen. Kuka minä olen? Mitä minä osaan? Mitä haluan saavuttaa?

Innoklubitoiminnan tavoitteena on löytää niitä aktiivisia ja innovatiivisia ihmisiä, jotka haluavat aktivoita tätä paikallista aloitteellisuutta, luoda jotain uutta paikkakunnan tai seudun parhaaksi. Nämä oman alueensa tulevaisuuteen uskovat ihmiset ovat valmiita laittamaan itsensä likoon mm. luomalla innovatiivisia verkostoja tai tukemalla kummiverkostona alueen nuoria. Innoklubitoiminnasta on pyritty luomaan verkosto ja malli, joka vetää innovatiivisia ihmisiä puoleensa ja kiinnittää heitä mukaan toimintaan.

³ Eugene Luczkiw (2002). The Institute for Enterprise Education.

Innoklubikokeilun yhtenä tavoitteena on löytää hyvä tapa rakentaa paikallista innovaatioympäristöä. ”Parhaan mallin” löytämisessä oli omat haasteensa, koska pilottialueet olivat kooltaan ja luonteeltaan erilaisia. Alueita ei ole pyrittykään vertailemaan suoraan toisiinsa, sillä kukin alue on saanut rakentaa toimintamallinsa ja -tapansa itsenäisesti tietyissä ideologisissa ja taloudellisissa puitteissa. Toiminnan erilaisuudesta huolimatta tavoitteena on pystyä tekemään johtopäätöksiä innoklubitoiminnan aktivoimisesta eri puolella maata, erilaisilla alueilla.

Alueellisessa kehittämisessä ongelmana on usein ollut strategisen suunnittelun ja käytännön toteutuksen vieraantuminen toisistaan. Sinänsä arvokkaaseen strategiseen kehittämiseen ei ole ruohonjuuritasolla, yrityksissä ja yhteisöissä, aidosti sitouduttu. Strateginen suunnittelu ja siihen liittyvä ideointi on monesti koettu viranomais toiminnaksi, jonka käytännön toteutus on ollut lukuisten lyhytaikaisten projektien muodostama kaaos. Innoklubeissa yhdeksi tavoitteeksi on otettu ideoinnin ja strategisen suunnittelun sekä innovaatioiden käytännön toteutuksen yhdistäminen. Innovaatioiden käytäntöön saattaminen voi tapahtua monella tavalla: olemassa olevien tukio rganisaatioiden kautta, ottamalla innovaatio suoraan yrityskäyttöön tai vaikkapa yksittäisen innoklubilaisen toteutuksessa.

Innoklubien toiminta liittyy keskeisesti elinkeinoelämän toimintaympäristön parantamiseen ja yrittäjyyteen kasvattamiseen. Siksi klubeihin valittiin tietoisesti yrittäjiä ja yrittäjämäisesti toimivia ihmisiä. Tavoitteena on tarjota erityisesti nuorille mahdollisuus ”rakentaa oma elämänsä yrittäjyyden tai yrittäjämäisen toiminnan kautta”. Innoklubien ideoista kuitenkin vain osa on suoraan yritysinnovaatioita ja -ideoita. Tavoitteena on ensisijaisesti ollut tuottaa sosiaalisia ja yhteiskunnan rakenteita kehittäviä innovaatioita. Kenttä kaikenlaiselle ideoinnille on haluttu pitää avoimena.

Innoklubitoiminnan tavoitteena on tarjota vapaamuotoinen, ei-organisoitu vaikutuskanava, joka on luottamuksellinen ja luova ideointiympäristö. Perusideologiaan kuuluu, että jokainen klubilainen edustaa innoklubissa vain itseään, ei taustaorganisaatiotaan tai -ryhmäänsä. Innoklubeihin on tavoiteltu sellaisia ihmisiä, jotka kokevat vapaamuotoisen toiminnan omakseen. Erityisesti on haluttu vetää mukaan eri alueiden nuoria, sekä aktiivisia että passivoituneita. Tavoitteena on muodostaa innoklubeista yhdistävä foorumi, joka tarjoaa vaikuttamismahdollisuuksia myös esimerkiksi maahanmuuttajille, opiskelijoille, työttömille, kotiaideille ja eläkkeellä oleville.

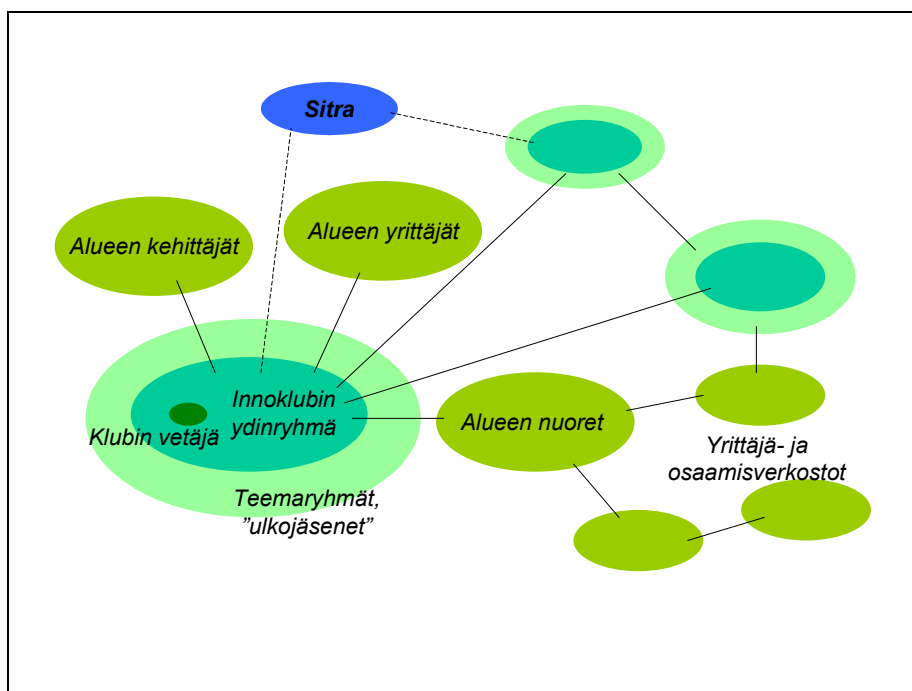
Innoklubitoiminnan tarkoituksena on ollut tukea muita alueen kehittäjätahoja, kuten kuntia, TE-keskuksia, maakunnallisia liittoja ja yrittäjäjärjestöjä. Tavoitteena on että, innoklubit vapaamuotoisella toiminnallaan edesauttavat mm. alueellisten strategioiden käytännön toteutumista. Vaikka toiminta innoklubi ympäristössä onkin vapaamuotoista ja luovaa, tulee klubitoiminnan ja alueellisten tavoitteiden ja päämäärien olla samansuuntaisia.

Konkreettiseksi tavoitteeksi kolmelle pilottiklubille asetettiin innoklubitoiminnan käynnistäminen ja 2–3 ”innovaatioidun” tuottaminen vuoden 2002 kuluessa.

4 Innoklubitoiminta ja sen pilotointi

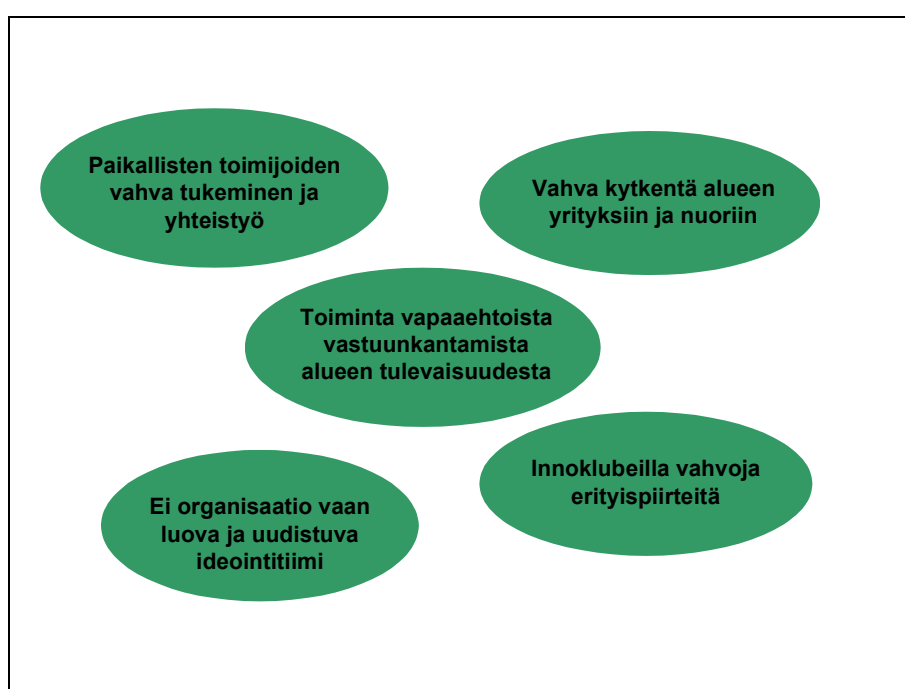
Innoklubitoiminta käynnistyi vuoden 2002 keväällä kolmella pilottialueella: Pukkilassa, Pieksämäen seudulla ja Oulun läänissä. Toiminta käynnistettiin etsimällä alueelta innovatiivinen kehittäjä, henkilö, jolla on innostusta toimia klubin vetäjänä ja joka on voimakkaasti sitoutunut oman alueensa kehittämiseen. Tämän innoklubin vetäjän, ”klubimestarin”, ympärille muodostuneesta verkostosta valittiin innoklubin ydinryhmään varsinaiset jäsenet, jotka Sitran toimesta kutsuttiin mukaan toimintaan. Ydinryhmään valikoitui mm. yrittäjiä, päättäjiä, viranomaisia (esimerkiksi kunnanjohtajia), alueiden nuoria ja projektien vetäjiä. Yhteisenä nimittäjänä jäsenillä oli innovatiivisuus ja halu aktivoita alueen kehittämisspinnisteluja. Innoklubien jäsenyys on eri alueilla ymmärretty varsin väljäksi ja tarpeen mukaan innoklubitoiminnassa on ollut mukana myös ”ulkojäseniä”, esimerkiksi muita seudun aktiivisia kehittäjiä.

Klubit ovat verkottuneet toisiinsa varsin löyhästi ja yhteisiä klubien vetäjien tapaamisia on ollut vain kaksi. Tätä ei kuitenkaan ole koettu ongelmaksi, koska informaatio klubien välillä on kulkenut mm. innoklubien projektipäällikön ja yhteisten verkkofoorumien kautta. Tärkeitä linkejä innoklubien välillä ovat myös valtakunnalliset osaamis- ja yrittäjäverkostot, erityisesti Nuoret yrittäjät -verkosto, jota on koordinoitu mm. Business Networks -tapahtuman kautta.

Innoklubit ovat toimineet omalla alueellaan hyvin itsenäisesti, annettujen resurssien ja tavoitteiden puitteissa. Klubit ovat näin muotoutuneet itsensä näköisiksi ja kehittäneet niitä asioita, jotka on koettu omalla toiminta-alueella tärkeiksi.

Innoklubeilla on niiden erilaisuudesta riippumatta yhteisiä ja yhdistäviä piirteitä. Keskeiseksi toiminnan motiiviksi on nostettu *vastuunkantaminen oman alueen tulevaisuudesta* ja aivan erityisesti alueen nuorista. Toiminnan hyötyjen on katsottu muodostavan mm. siitä, että nuorille tarjotaan todellinen vaihtoehto ja mahdollisuus ”rakentaa itse oma elämänsä omalla kotiseudullaan”. Tämä tapahtuu usein yrittäjämäisen toiminnan kautta tai kasvamalla yrittäjyyteen. Panostamalla *nuoriin ja yrittäjyyteen* tuetaan myös *muita alueiden kehittäjätaboja*. Innoklubeissa yhteistyöverkostoa on luotu mm. tiedottamalla klubitoiminnasta kuntiin, TE-keskuksiin, maakuntaliittoihin ja yrittäjäjärjestöihin sekä sopimalla näiden kanssa konkreettisia yhteistyömenettelyistä ja vuorovaikutuskäytännöistä.

Erittäin tärkeänä on pidetty innoklubien säilymistä *luovana ja uudistuvana kehittäjä- ja ideointitiiminä*. Innoklubit ei ole suljettu salaseura vaan luottamuksellinen kehittäjäyhteisö, jossa voidaan toimia perinteisiä organisaatioita vapaamuotoisemmin.

Innoklubit ovat kokoontuneet pilottiklubeissa säännöllisesti ja osallistuneet aktiivisesti ideoiden tuottamiseen, yleisiä ideointimenetelmiä hyödyntäen. Pukkilan ja Pieksämäen innoklubeissa on järjestetty kevään 2002 aikana erityinen ideointikoulutus. Klubeissa on tuotettu yhteensä satoja erilaisia ideoita, jotka ovat olleet keskustelun, käsittelyn ja arvioinnin kohteena. Osa ideoista on tullut suoraan klubilaisilta, osa innoklubien ulkopuolelta, joko alueen toimijoilta tai jonkin muun kontaktin kautta. Mikään pilottiklubi ei ole halunnut rajata ideointia tiukasti koskemaan jotain tiettyä aihepiiriä tai toimialaa, vaan ideoita on tuotettu kaikista aihepiireistä. Kaikissa klubeissa painotus on ollut kuitenkin sosiaalisten innovaatioiden tuottamisessa.

Innoklubit muodostavat eräänlaisen uudistuvan ”innopyörän” tai ideamylyn, jossa luovin menetelmin tuotettuja ideoita voidaan kommentoida tai testata. Ideoiden käsittely voi olla avointa keskustelua klubien kokoontumisissa tai verkkoympäristöissä. Se voi olla myös esimerkiksi patentoitavan yritysinnovaation luottamuksellista käsittelyä. Innoklubien toimintaperiaatteena on, että idean esittäjällä on ideaansa omistusoikeus, toisin sanoen sitä ei voi hyödyntää kukaan muu

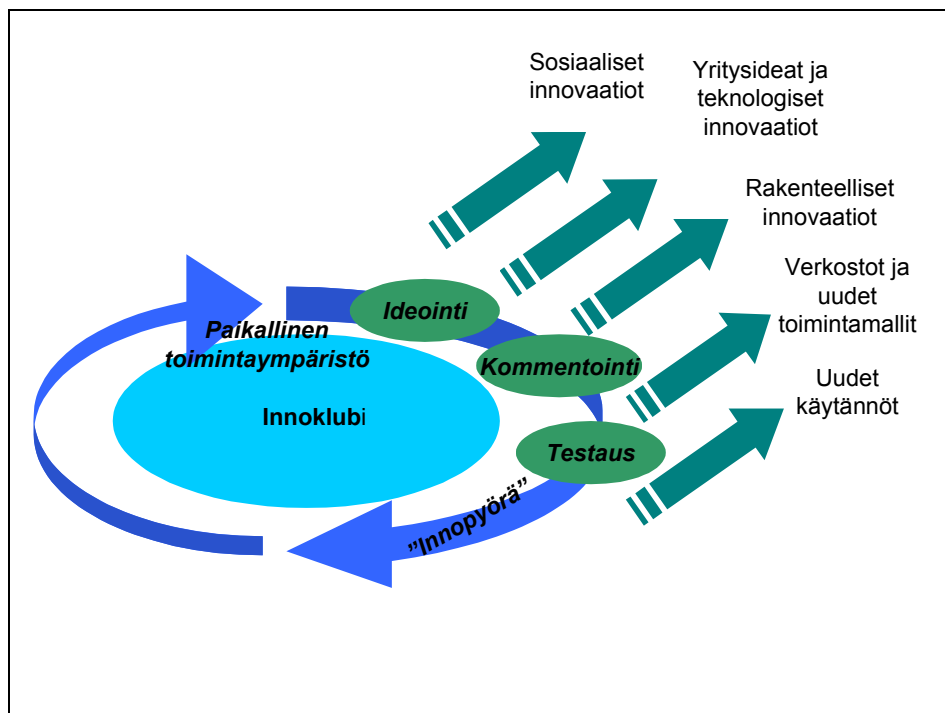
ilman idean esittäjän suostumusta. Ideoiden tuottamisympäristön jakaminen *a) avoimeen ideointiympäristöön, ”ideabaaviin”* ja *b) luottamukselliseen, suljettuun ideointiympäristöön* on koettu hyvänä. Edelliseen kuuluvat tyypillisesti yleishyödylliset ja sosiaaliset innovaatiot, jälkimmäiseen yritysinnovaatiot ja tekniset innovaatiot.

Innoklubeissa tuotetaan ja on tuotettu hyvin monenlaisia innovaatioita. Innovaatiot voidaan jakaa pääluokkiin joko kyseisen toimialan tai innovaation käyttäjien tai toteuttajien mukaan. Pilottiklubeissa tuotetut innovaatiot voidaan jakaa pääasiassa seuraavasti:

- yritysideal ja teknologiset innovaatiot
- yhteiskunnan toimintaa ja rakenteita koskevat innovaatiot
- sosiaaliset innovaatiot
- verkostot ja uudet toimintamallit
- uudet käytännöt

Innovaatioiden erilaisesta luonteesta johtuen myös niiden käytäntöön saattaminen poikkeaa innovaatiotyypeittäin. Perinteisesti tukiorganisaatiot (TE-keskukset, Tekes, VTT jne.) ovat rahoittaneet teknologisia ja yritysinnovaatioita. Muiden innovaatioiden osalta rahoitus-, tutkimus- ja toteutuskenttä on huomattavasti hajanaisempi ja selkiytymättömämpi. Pilottitoiminta on osoittanut että sopivia käytännön yhteistyökumppaneita ja toteuttajia voivat olla esimerkiksi kunnat, maakuntaliitot tai sosiaali- ja terveyssektorin toimijat. Monet innovaatiot eivät sinänsä vaadi laajempaa prosessointia vaan ovat sellaisenaan otettavissa käyttöön.

Innoklubien päätehtävänä ei ole lähteä toteuttamaan ideoita, vaan luovuttaa innovaatioidut paikallisten päättäjien, yrittäjien ja muiden toimijoiden käytettäväksi. Yksittäiset innoklubilaiset voivat toki olla mukana innovaatioiden jatkokehittämissä. Sitra saa omalta osaltaan innoklubeista ideoita omaan toimintaansa, mutta tarkoitus ei ole että Sitra toimisi automaattisesti innovaatioiden jatkokäsittelyn rahoittajana.

INNOKLUBITOIMINNAN KÄYNNISTYMINEN PILOTTIALUEILLA

Oulun läänin innoklubi

Oulun lääniin kuuluu Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnista 51 kuntaa ja alueen yhteenlaskettu väkiluku on 456 000 asukasta. Läänin elinkeinorakenne on teollisuus- ja palveluvoittoinen. Keskeisimmät teollisuudenalat ovat metsä- ja paperiteollisuus, metalliteollisuus sekä elektroniikkateollisuus, erityisesti tietoliikennetekniikka. Alueen ehdoton ”veturi” on Oulun seutu, joka on yksi maan viidestä kasvukeskusalueesta. Myös Multipolis- ja osaamiskeskusverkoston veturina on Oulun seutu.

Oulun läänissä on vahvat tutkimus- ja kehittämistoiminnan resurssit. Oulun yliopisto on monialainen, korkeatasoinen ja kansainvälistynyt, Suomen toiseksi suurin yliopisto (15 000 opiskelijaa). Oulun läänin teknologiakeskukset sijaitsevat Oulussa, Kajaanissa, Raahessa ja Ylivieskassa. Tutkimuslaitoksista merkittävimmät ovat Ecocenter, Biocenter, Medipolis ja VTT.

Valtaosa kasvuyrityksistä sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnasta on sijoittunut vahvasti kehityvälle Oulun seudulle. Toisaalta Oulun läänin reunaosat, erityisesti Kainuun syrjäisimmät alueet, ovat maan pahimpia poismuuttoalueita. Alueen kehittämisen perusongelma onkin, miten yhden vahvan kasvukeskuksen sijaan voitaisiin kehittää tasaisemmin koko aluetta.

Oulun läänin innoklubi on mielletty kummiklubiksi, jossa pyritään tukemaan erityisesti alueen nuoria ja alkavia yrittäjiä. Toiminnalla halutaan poistaa niitä esteitä, joita innovaatioiden tuottamiselle ja toteuttamiselle mahdollisesti eteen tulee. Klubissa on ollut mukana it-alan yritysjohtajia, kunnanjohtajia, maaherra, kansanedustaja, pk-sektorin yritysjohtajia ja muita elinkeinoelämänedustajia sekä alueen nuorten edustajia. Klubilaiset ovat kokoontuneet säännöllisesti ja laajentaneet aktiivisesti toimintaa läänin alueella.

Oulun läänin innoklubitoiminnan päätavoitteina ovat olleet:

- innovaatiotoiminnan aloittaminen, vauhdittaminen ja koordinointi Oulun läänin alueella
- luoda innoklubimainen uusi toimintamalli merkittäväksi osaksi kansallista innovaatiojärjestelmää
- luoda ”hackerimainen alusta” aluekehittämiseen ja välittäjämekanismi paikallisten innovaattoreiden kytkemiseksi mukaan innoklubitoimintaan
- konkreettisten ideoiden tuottaminen ja innovaatioiden auttaminen eteenpäin.

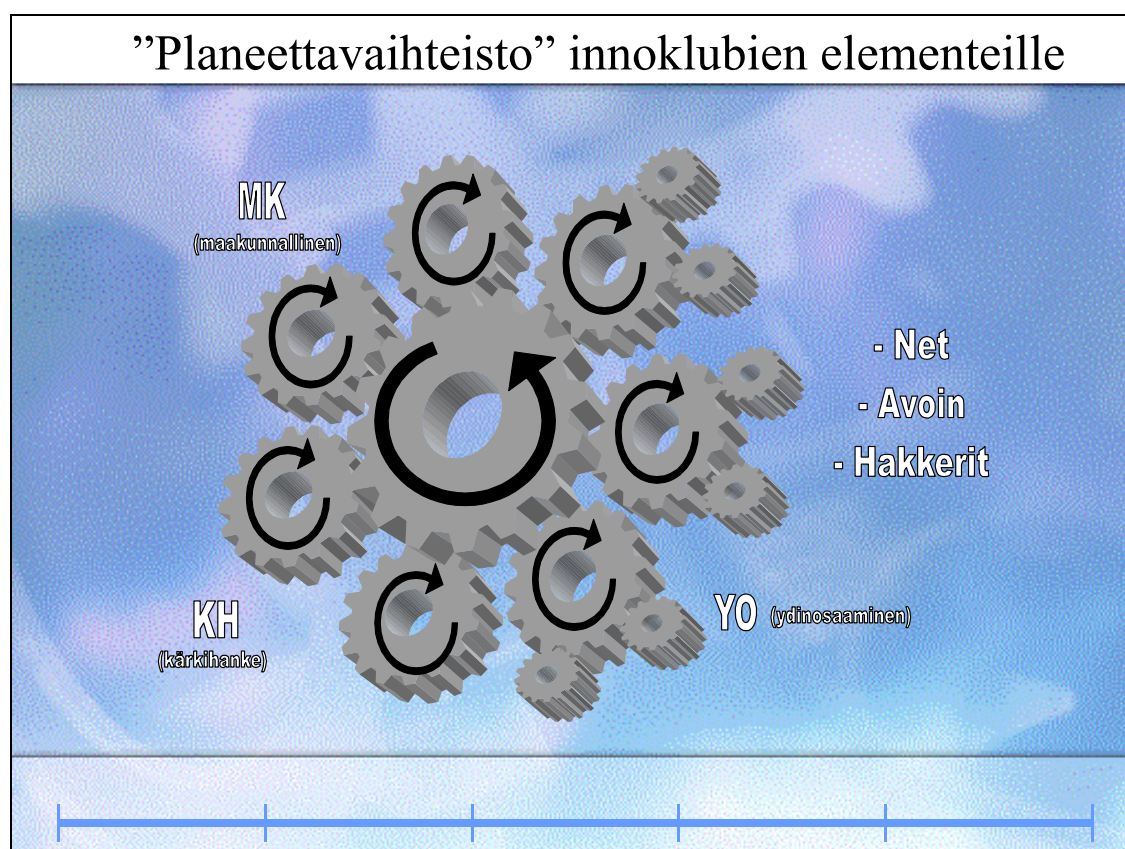
Klubilaiset ovat muodostaneet yhteisen vision innoklubitoiminnan tulevaisuudesta Oulun läänissä. Vision mukaisesti vuonna 2007 Oulun läänissä on:

- innovatiivinen ilmapiiri: Pohjois-Suomessa toimii kriittinen massa ihmisiä, jotka eivät pelkää tehdä virheitä
- innovatiivisuuden arvostaminen: palkitseva kannustusjärjestelmä toimii
- innovatiivinen toiminta osana koulutusjärjestelmää: peruskoulusta yliopistoon
- valtakunnallinen innovaatioita tuottava konsepti: maa pysyy asuttuna ja työllistettynä – järjestelmä poikii 50 uutta innovaatioyritystä haja-asutusalueelle vuodessa
- avoin innovaatioverkosto osana kansallista innovaatiojärjestelmää
- hyvinvoiva, kilpailukykyinen ja itsenäinen (ilman EU-tukea toimiva) Pohjois-Suomi
- alueen henkinen pääoma otettu käyttöön.

Oulun läänin innoklubitoiminnan lähtökohdaksi ja voimavaraksi otettiin yhteinen arvopohja. Tärkeinä arvoina nähtiin mm. riippumaton innovatiivisuutta edistävä, uusia ajatuksia pelkäämätön sekä aloitteellisuutta tukeva ilmapiiri, rohkeus ja tulevaisuudenusko, pohjoissuomalainen kotiseuturakkaus, tasapainoinen henkinen kasvu, alueen kulttuuripohja ja kestävä kehitys sekä toisten

arvostaminen. Innoklubissa on haluttu ottaa tietoisesti sosiaalisia ja henkisiä riskejä ja etsitty hyötyjä kaikille yhteisesti. ”Moderni kylähulluus” on nähty merkittävänä voimavarana.

Oulun läänissä innoklubitoiminnan laajentaminen ydininnoklubista läänin muihin osiin on nähty haasteeksi, johon on haluttu vastata. Ydininnoklubi on toiminnan eräänlainen moottori ja ”planeettavaihteiston” sisin hammasratas, joka pyörittää alueellisia innoklubeja. Hammasrattaisiin voi olla kytkeytyneenä edelleen pienempiä ja tiukemmin alueellisia pyöriä, esimerkiksi nuorten muodostamia innoklubeja. Planeettavaihteiston kokoavana elementtinä toimii avoin verkkoympäristö, ”hakkeriportaali”. Planeettavaihteistossa yhdistyvät siis avoin, kokoava foorumi ja luottamukselliset paikalliset innoklubit.

Nuorten aktivoiminen mukaan innovatiiviseen toimintaan on ollut yksi keskeisimmistä Oulun läänin innoklubin tavoitteista. On arvioitu, että vuosittain Oulun läänissä syrjäytyy – jää ilman työ- tai opiskelupaikkaa – 4 500 nuorta⁴. Oulun läänin innoklubissa on haluttu ottaa vastuu sekä näiden syrjäytyneiden aktivoimisesta että jo aktiivisten nuorten vetämisestä mukaan innovatiiviseen toimintaan. Nuorille on haluttu tarjota innoklubien kautta mahdollisuus vaikuttaa omaan ja oman kotiseutunsa tulevaisuuteen ajatuksella ”jo kaksi tai kolme nuorta voi saada aikaan muutoksen”⁵. Tavoitteena on ollut laajentaa innoklubitoimintaa erityisesti perustettavien nuorten innoklubien kautta.

Innoklubin ydinryhmän tehtävänä on toimia taustavaikuttajana ja nuorten kummiklubina. Ydinryhmä poistaa innovatiivisen toiminnan esteitä, ja sillä on sellaista rahoitusosaamista ja yrityskehityksen kokemusta, joka nuorilta aloittelevilta yrittäjiltä puuttuu. Käytännössä ydinryhmän

⁴ Siuruainen Eino (2002).

⁵ Leppänen Olli (2002).

jäsenet voivat olla apuna yritysideoiden käsittelyssä (InnoMe-toiminta), yritysideoiden rahoittamisessa tai ideoiden käytännön toteutuksessa. Vastuu annetaan kuitenkin nuorille ja ydinryhmä pyrkii ”tekemään itsensä mahdollisimman pian tarpeettomaksi”.

PIEKSÄMÄEN SEUDUN INNOKLUBI

Pieksämäen seutu on Etelä-Savossa sijaitseva, noin 32 000 asukkaan muodostama seutukunta, johon kuuluvat Pieksämäen kaupunki sekä ympäröivistä kunnista Haukivuori, Jäppilä, Kangasniemi, Pieksämäen maalaiskunta ja Virtasalmi. Alueen elinkeinorakenne on teollisuusvaltainen, mutta maataloudella on myös suuri merkitys. Erityisiä osaamisalueita ovat hoiva-alat (erityisryhmät) sekä perinteinen metalliteollisuus. Pieksämäki on rautateiden solmukohdassa, ja siellä sijaitsee hoiva-alojen koulutukseen ja tutkimukseen keskittyvä diakoniaoppilaitos.

Pieksämäen seutu on muuttotappioaluetta, jonka ongelmana on vanhusvoittoinen ikärakenne, kasvuyritysten vähäisyys ja nuorten hakeutuminen kasvukeskuksiin. Seudulle tulee opiskelemaan vuosittain useita satoja nuoria muualta maasta, mutta opintojen päätyttyä heistä lähes kaikki hakeutuvat töihin muualle. Pieksämäen seutu kuuluu Itä-Suomen tavoite 1 ohjelman - tukiväyhykkeeseen, ja viime vuosina seudulla onkin toteutettu lukuisia yritys- ja muita elinkeinoelämää vahvistavia hankkeita sekä ruohonjuuritason projekteja. Myös Sitralla on ollut seudulla projektitoimintaa muutaman vuoden ajan. Ongelmana seudulla on kuitenkin ollut projektien lyhytkestoisuus ja kehitystoimien hiipuminen projektitoiminnan päättymisen jälkeen.

Klubilaisten keskeisenä arvopohjana on ollut erittäin vahva sitoutuminen seudun kehittämiseen ja aktiivinen poismuuton torjuminen. Yhdessä muotoiltuun arvopohjaan kuuluu myös alueellinen, taloudellinen ja henkinen hyvinvointi, ihmisen huomioiminen muutoksissa ja uusien ajatusten mahdollistaminen – kaiken kyseenalaistaminen.

Pieksämäen seudun innoklubissa tavoitteeksi on otettu ennen muuta yhdistää lukuisten hankkeiden tulokset ja saada seudun kehittämistoimenpiteisiin jatkuvuutta. Tavoitteena on löytää taho, joka yrittäjänä tai yrittäjämäisesti toimien saattaisi käytäntöön sinänsä hyvin suunniteltuja hankkeita. Ideointi halutaan siirtää seudulla ”byrokraattisen hallinnon alta ruohonjuuritasolle”. Tavoitteena on luovan ideoinnin kautta tuottaa konkreettisia ehdotuksia myös seudun poliittisen päätöksenteon eli kuntien ja seudun päättäjien käsiteltäväksi.

Klubiin on valikoitunut joukko aktiivisia ja idearikkaita seudun kehittäjiä. Klubilaisista valtaosa toimii yrittäjinä, mutta ydinryhmässä on mukana myös projektityössä mukana olevia ja kouluttajia. Pieksämäen seudun innoklubiin on haettu aktiivisesti ulkopuolista näkökulmaa mm. muualla asuvilta entisiltä pieksämäkeläisiltä ja opiskelijoilta.

Innoklubi on kokoontunut melko säännöllisesti, ja varsinkin toiminnan alkuvaiheessa ideointi oli erittäin runsasta. Keväällä 2002 klubilaiset osallistuivat erilliseen ideointikoulutukseen. Erityisen vilkasta ideointi ja ideoiden käsittely on ollut alueen projekteissa jo aiemmin käytetyssä ”Verkkosalkkuympäristössä”. Tämä verkkotyökalu ja keskustelufoorumi on toistaiseksi ollut vain klubin ydinryhmän käytössä. Verkkosalkkua voitaisiin käyttää myös laajempaan ”innonettinä” niin, että se toimisi tietyiltä osin avoimena ja tietyiltä osin suljettuna foorumina, vain innoklubin jäsenten käytössä.

PUKKILAN INNOKLUBI

Pukkilan kunta on noin 1 900 asukaan kunta Itä-Uudellamaalla. Alue kuuluu niin sanottuun Kehä 5 -alueeseen, joka on yksi Sitran Oppivat Seutukunnat -hankkeen pilottialueita.

Pukkila sijaitsee pääkaupunkiseutuun nähden vedenjakaja-alueella: se on pääkaupunkiseudun päivittäisen työssäkäyntialueen äärirajoilla ja alueella, jonne pääkaupunkiseudun kasvun hyötyvaiikutukset juuri ja juuri yltyvät. Viime vuosina kunnan väkiluku on pysynyt ennallaan, mutta merkittävää on, että kuntaan muuttaneet ovat nuoria ja parhaassa työiässä olevia. Muutaman viime vuoden aikana kuntaan on muodostunut aktiivinen, nuorten yrittäjien yhteisö, joka on muodostanut myös innoklubin ytimen.

Pukkilan kuntastrategia sisältää seuraavat tavoitteet: palvelut kunnossa, lisää osaavia pukkilalaisia, talous tasapainossa ja henkilöstö iskussa, kohennusta ympäristöön, uutta sykettä yrittäjyyteen ja runsaasti asumisvaihtoehtoja.

Pukkilan innoklubissa on ollut mukana joukko nuoria ja varttuneempia yrittäjiä, kunnallisia päättäjiä ja kulttuurielämän vaikuttajia. Klubilaisten yhteisenä tavoitteena on pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan pienen kunnan tulevaisuuteen ja elinvoimaisena säilymiseen sekä toteuttaa kunnan strategiaa käytännössä. Tavoitteena on myös kytkeä kulttuuri ja yrittäjyys kunnalliseen hallintokulttuuriin sekä tuottaa muutamia yritysinnovaatioita. Pukkilasta pyritään luomaan kunta, jossa vallitsee innovatiivinen ilmapiiri, jossa asukkaiden vaikutusmahdollisuudet päätöksenteossa ovat todelliset ja jossa kannustetaan yrittäjyyteen.

Innoklubilaiset eivät ole sitoutuneet tiettyihin teemoihin tai toimialoihin vaan ideointikenttä on haluttu säilyttää avoimena. Kunnan strategiassa painotetut asiat on koettu kuitenkin hyvin tärkeinä asioina myös innoklubitoiminnassa. Pukkilasta halutaan luoda viihtyisiä ja asukaslähtöinen kunta, joka houkuttelee uusia muuttajia erityisesti Kerava–Lahti-oikoradan valmistuttua.

Pukkilan innoklubin toimintamalli eroaa selvästi Oulun läänin ja Pieksämäen seudun malleista ja toimintatavoista. Innoklubin ydinryhmä on lähinnä koordinoiva taho ja ideointi tapahtuu teemoittaisissa alaryhmissä – pikkuinnoklubeissa. Ajatuksena on, että teemoittaisiin ideointiryhmiin voidaan kutsua eri alojen asiantuntijoita ja samalla klubiin saadaan jatkuvasti tuoreita ideoita ja vaihtuvuutta. Pienempinä ideointiryhminä Pukkilassa on kokoontunut mm. Hyvinvointi-Inno, IT-Inno, Kulttuuri-Inno ja Kunta-Inno (hallintokulttuuria ja sen kehittämistä pohtiva ideointiryhmä). Innoklubin ydintiimissä on säännöllisesti käsitelty ja vedetty yhteen ideointiryhmissä syntyneet uudet ideat ja ajatukset. Pukkilan kunta on ollut myös aktiivisesti mukana innoklubin yhteistyökumppanina.

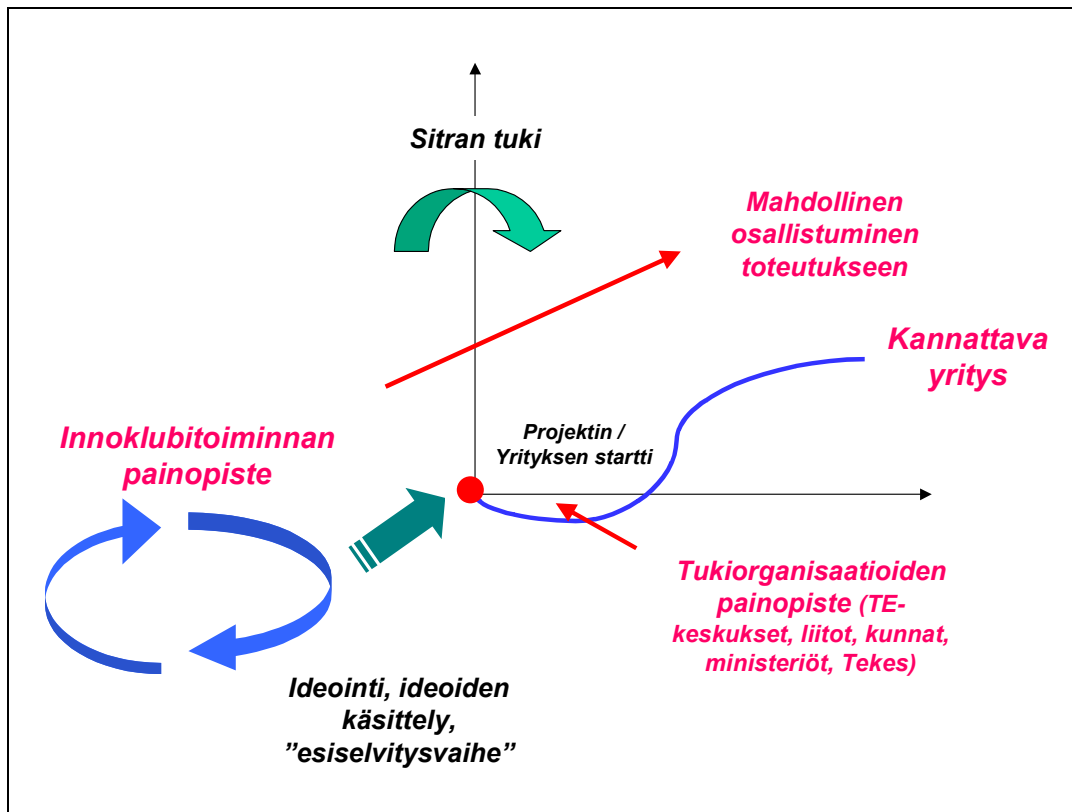
Pukkilan innoklubitoiminta käynnistyi ideointikoulutuksen ja ydintiimin vapaan ideoinnin kautta. Innoklubilaiset ovat tavanneet säännöllisesti ja järjestäneet yhteisiä, kuntalaisia kokoavia tapahtumia. Klubin toiminnasta on tiedotettu aktiivisesti myös alueellisissa tiedotusvälineissä ja Oppivat Seutukunnat -hankkeen keskustelufoorumilla kansalaisverkossa. Innoklubi julkistettiin kesäkuussa 2002. Sisäinen tiedotus ja kommunikointi on hoidettu pääasiassa sähköpostilla ja yhteisissä tapaamisissa, mikä onkin luonteva tapa Pukkilan kokoisessa kunnassa, jossa etäisyydet ovat pienet. Kansalaisverkko ei ole osoittautunut erityisen sopivaksi innoklubitoimintaan ja innovaatioita koskeva keskustelu onkin siirtymässä Saaviin, samaan verkkoympäristöön, jossa Oulun läänin innoklubit toimivat.

INNOKLUBIEN ROOLI SUHTEESSA MUIHIN TOIMIJOIHIN

Projektin kuluessa innoklubeille on haettu roolia suhteessa muihin alueen kehitystoimiin ja kehittäjiin, kuten TE-keskuksiin, maakuntaliitoihin ja kuntiin. Innoklubien on nähty tukevan muita kehittämistoimia. Innoklubitoiminnan painopiste on kuitenkin mielletty sijaitsevan pääasiassa varsinaista hankkeistusta ja yrityksen starttia *edeltävässä vaiheessa*, ”*esiselvitysvaiheessa*”. Innoklubitoiminnan arvo muiden aluekehittäjien kannalta on nähty nimenomaan siinä, että klubeissa voidaan tuottaa hyvinkin pitkälle työstettyjä ja tutkittuja hankeaihoita ja innovaatioita muiden toimijoiden jatkokäsittelyyn.

Joillakin innoklubien pilottialueilla, kuten Pukkilassa ja Pieksämäen seudulla, on kokeilun aikana etsitty uusia yhteistyömuotoja mm. TE-keskuksen ja kunnallishallinnon kanssa. Käytännössä näiden kehittäjätahojen kanssa on tavattu säännöllisesti ja innoklubilaiset ovat esitelleet alueiden kehittäjille klubeissa tuotettuja innovaatioita.

Innoklubeissa on haluttu säilyttää klubilaisten mahdollisuus osallistua idean tai innovaation käytännön toteutukseen, kuten oheisessa kaaviossa on esitetty. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos klubitoiminnan tuloksena syntyy esimerkiksi kannattava yritysidea, voi ”idean isä” viedä sen käytännössä eteenpäin ja perustaa vaikkapa toimintaa pyörittävän yrityksen.

5 Toiminnan tulokset

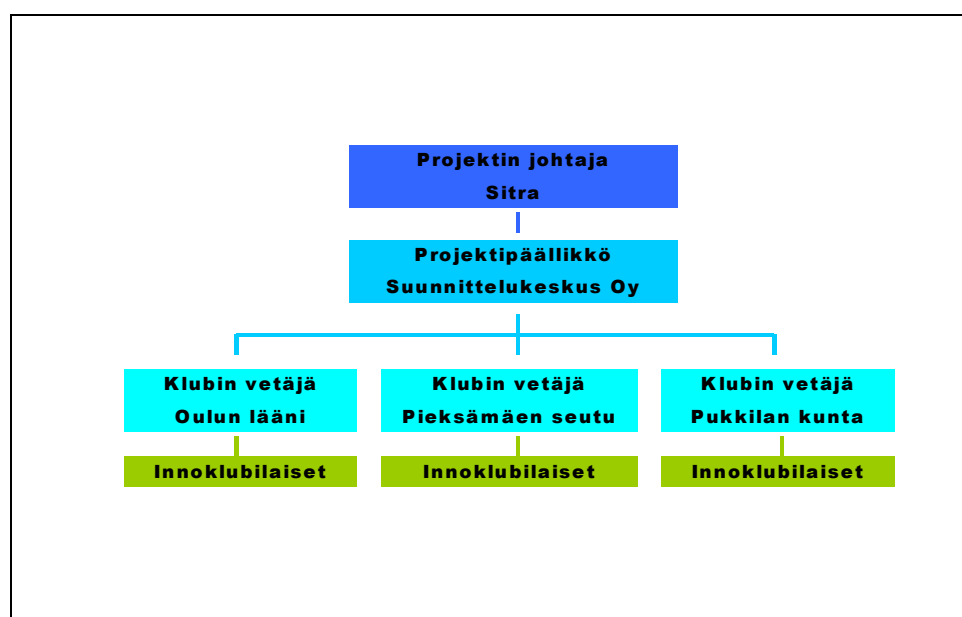
Innoklubitoiminnan tuloksia voidaan arvioida muutaman peruskriteerin avulla. Niitä ovat mm:

- innoklubitoiminnan koordinointi
- innoklubilaisten rekrytointi
- toimintamallin kehittäminen
- innovaatioiden tuottaminen
- vuorovaikutus alueen muiden kehittäjien kanssa

Innoklubitoiminnan ulkopuolinen arviointi valmistui marraskuussa 2002. Tähän loppuraporttiin on koottu selvityksen keskeisimmät johtopäätökset. Painotus on kuitenkin toimintamallin ja tuotettujen innovaatioiden arvioinnissa. Raporttiin on koottu muutamia käytännön esimerkkejä innovaatioista, joita on viety alueilla pisimmälle.

INNOKLUBITOIMINNAN KOORDINOINTI

Innoklubien toimintaa on kokeiluvaiheessa koordinoitunut hyvin löyhä organisaatio, joka on koostunut seuraavasti:

Innoklubikokeilussa mukana olleet ovat sitoutuneet toimintaan vahvasti. Erityisen suuri merkitys on ollut alueellisten klubien vetäjillä, jotka ovat korvauksetta koonneet innovaattorien joukon ympärilleen ja vetäneet klubien ideointi-istuntoja. Myös Sitran rooli toiminnan tukijana ja käynnistäjänä on ollut ratkaiseva. Innoklubimainen toiminta tarvitsee ainakin käynnistyäkseen ulkopuolisen sysäyksen ja moottorin. Taloudellinen tuki ei ole ollut kovinkaan tärkeä, paljon suurempi merkitys on henkisellä tuella innovaattoreiden toiminnalle. Sitralla on innovaatioiden tukijana tietty arvovalta ja paljon laajemmat verkostot kuin alueellisilla toimijoilla. Sitran mukanaolo on tuonut toiminnalle uskottavuutta ja lisännyt alueilla rohkeutta viedä innovaatioita ennakkoluulottomasti eteenpäin.

Innoklubitoiminnan vahvuus ja heikkous on toiminnan vapaamuotoisuus. Käytännössä pilotti-alueiden innoklubien koostumus ja toimintatavat ovat poikenneet varsin paljon toisistaan. Klubit ovat toimintansa kautta muotoutuneet itsensä näköisiksi. Innoklubien arvioinnissa todetaan, että alueelliset toimijat olisivat kaivanneet selkeämmän toimintamallin alusta pitäen. Toisaalta, innovaatioiden syntymisen kannalta vapaamuotoinen, luova ja uutta hakeva toiminta voi olla hedelmällisin.

Innoklubin jäsenet ovat olleet mukana toiminnassa hyvin aktiivisesti, kun ottaa huomioon, että innoklubitoiminta on ollut pitkälti vapaaehtoistyötä. Tosin jotkut innoklubilaiset ovat saaneet korvausta tekemistään esiselvityksistä joko suoraan tai yritystensä kautta. Kaikki innoklubien vetäjät ovat yrittäjiä, joilla ei ollut kovin paljon aikaa paneutua innoklubitoimintaan. Arviointiraportissa esitetään, että jatkossa olisi syytä miettiä esimerkiksi kokouspalkkioita korvauksena toimintaan osallistumisesta.

INNOKLUBILAISTEN REKRYTOINTI

Klubilaiset on rekrytoitu mukaan lähinnä klubien vetäjien verkostojen kautta. Klubien vetäjät ovat pyytäneet toimintaan mukaan innovatiivisia ja aktiivisia ihmisiä, joilla on halu kehittää kotiseutuaan. Vetäjä vaikuttaa hyvin paljon myös esimerkiksi siihen, onko toiminnassa mukana eri-ikäisiä klubilaisia, eri alojen edustajia ja klubilaisia toiminta-alueen eri puolelta. Heterogeenisin innoklubilaisten ryhmä on ollut Pukkilassa, jossa toiminnassa on ollut mukana varsinaisia innoklubilaisia ja osallistujia teemaryhmien kautta lähes kaikista väestöryhmistä, erilaisista taustaryhmistä ja eri puolilta kuntaa. Oulun läänin innoklubi on sen sijaan ollut kaikkein homogeenisin ryhmä, jossa suurin osa klubilaisista toimii yritysjohtajina tai hallinnollisissa tehtävissä. Lisäksi kaikki Oulun innoklubin jäsenet ovat miehiä.

Jatkossa klubilaisten rekrytointiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota, kuten arviointiraporttissakin todetaan. Nyt innoklubeihin on valikoitunut ja valikoitu sellaisia innovatiivisia ihmisiä, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana klubin vetäjän verkostoissa. Tämä on helppo ja nopea tapa saada aikaan innoklubimaista toimintaa, mutta riskinä on sellaisten innovatiivisten ihmisten jääminen syrjään, jotka eivät ole edes kuulleet toiminnan käynnistymisestä. Avoimempi tiedottaminen toiminnan alkuvaiheessa olisi ehkä lisännyt kiinnostusta aktiivisesti hakeutua mukaan innoklubeihin.

Sitra kutsui innoklubilaiset mukaan toimintaan jokaiselle jäsenelle lähetetyllä henkilökohtaisella kutsulla. Jäsenkutsu toi toimintaan tiettyä uskottavuutta, mutta toisaalta se oli omiaan lisäämään ennakkoluuloja innoklubeja kohtaan. Innoklubit miellettiin paikoin suljetuiksi ideointiryhmiksi, joiden toimintaan ”ulkopuolisilla ei ole asiaa”. Innoklubien toiminnan tulisi jatkossa olla avoimempaa ja kaikenlaisten rajojen pystyttämistä tulisi välttää. Pukkilan innoklubiin osallistuminen on avattu kaikille kuntalaisille teemaryhmien kautta. Oulun läänissä innoklubien uusiutuminen ja osallistumismahdollisuus on pyritty turvaamaan kytkemällä läänin eri alueiden nuoria mukaan nuorten innoklubien kautta. Nämä ovat esimerkkejä innoklubitoiminnan avautumisesta niin, että kaikki kiinnostuneet voivat osallistua innovointiin.

TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

Lähtökohtana innoklubitoiminnan käynnistämiseksi pilottialueilla on ollut aktiivisen ja innovatiivisen vetäjän ja innokkaiden jäsenten löytäminen. Toiminnan pilotoinnissa on annettu tietyt raamit ja resurssit innoklubeille. Samalla on pyritty löytämään *optimaalisin innoklubien toimintamalli*. Yhteisinä tavoitteina on ollut innoklubitoiminnan käynnistäminen kullakin pilottialueella sekä muuttaman alueen kehittämisen kannalta merkittävän innovaation tuottaminen. Klubeille ei ole annettu täsmällisiä ohjeita esimerkiksi kokoontumisten, yhteydenpidon, innovointimenetelmien tai tiedottamisen suhteen. Projektipäällikkö on kuitenkin ollut aktiivisesti mukana alueellisten innoklubien toiminnassa sekä linkkinä innoklubien ja Sitran välillä.

Aktiivisimmin innoklubien toimintamallia on kehitetty Oulun läänin ja Pukkilan innoklubeissa. Toimintamalli on pilottialueilla ollut seuraavanlainen:

Oulun lääni

Innoklubitoiminta keskittyi varsinkin alkuvaiheessa melko tiukasti innoklubin ydinryhmän ympärille. Toimintamallia on kehitetty klubissa muutamana ”innovaatioituina”. Uusien innovaattoreiden löytämiseksi ja klubilaisten yhteydenpitoa varten Oulun läänin innoklubissa on kehitetty hakkeriportaali, joka on myös innoklubin tiedotuskanava. Nuoria on tavoiteltu mukaan toimintaan perustamalla muuttaman aktiivisen nuoren toimesta, innoklubin ydinryhmän ohjauksessa alueellisia nuorten innoklubeja.

Pieksämäen seutu

Seudulla on pysyttäytytty alkuvaiheessa luodussa toimintamallissa ja -tavassa, jossa innoklubin ydinryhmällä on keskeinen rooli innovaatioiden tuottajana. Yhteistyömuotoja on pyritty kehittämään erityisesti TE-keskuksen suuntaan. Ideoita ja innovaatioita on tuotettu paitsi yhteisissä kokoontumisissa, myös klubilaisten yhteisessä ”Verkkosalkku-ympäristössä”.

Pukkilan kunta

Pukkilassa innoklubeja on laajennettu ja avattu aktiivisesti kuntalaisten suuntaan eri teemaryhmien kautta. Ydintiimillä on ollut eräänlainen koordinoiva rooli, mutta innovaatiot on tuotettu pääasiassa alaryhmissä. Eri aihepiirien, kuten hyvinvoinnin, informaatioteknologian, päätöksenteon ja kulttuurin, ympärille on koottu näiden alojen asiantuntijoista ja aihepiiristä kiinnostuneita kuntalaisia. Pukkilan innoklubi on tehnyt aktiivista yhteistyötä myös alueen ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

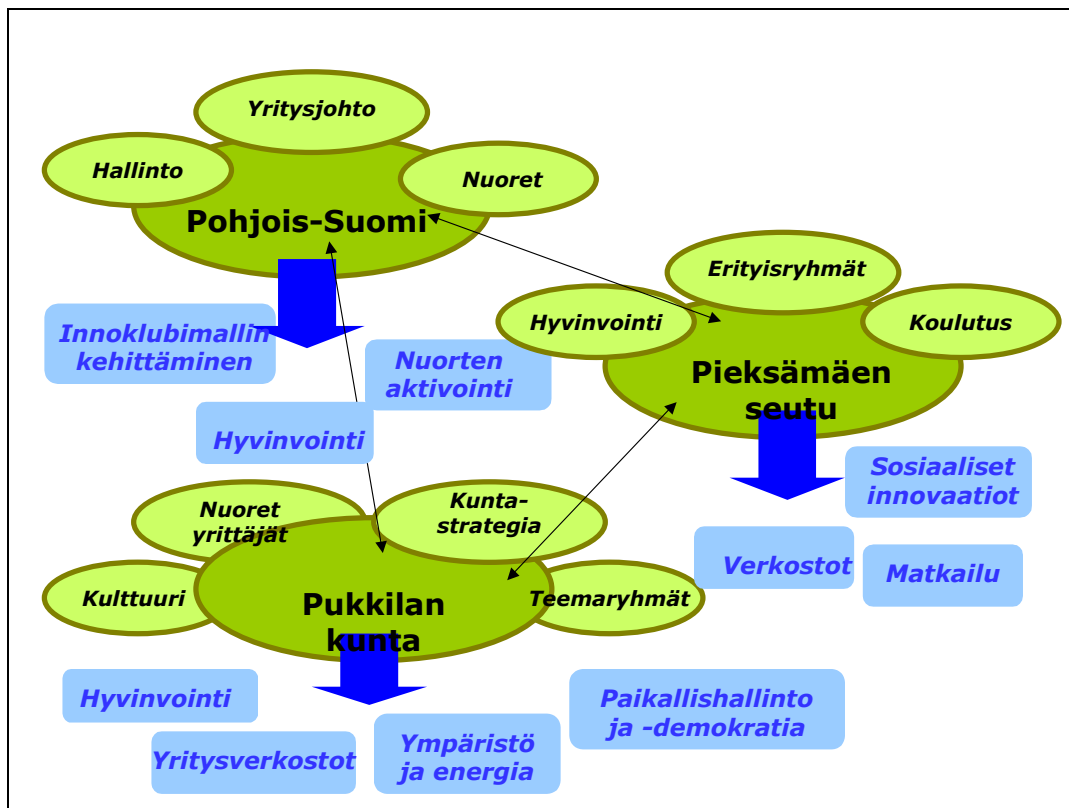
Innoklubeille on vaikea luoda yhtä toimintamallia, joka olisi optimaalisin kaikilla alueilla. Kokeilun perusteella pienessä kunnassa avoin ja henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuva ideointiympäristö toimii, kun taas laajalla alueella tarvitaan väistämättä kokoavia metodeja, kuten verkkotyökaluja. Selvää kuitenkin on, että innoklubit eivät saavuta kaikkia toiminnalle asetettuja tavoitteita suljettuna ympäristönä, vaan toiminnan täytyy kehittyä ja pysyä elossa laajenemalla alueellisesti ja ottamalla avoimesti mukaan uusia innovatiivisia tahoja. Innoklubin ydinryhmänkin tulisi ainakin osittain uusiutua, esimerkiksi vaihtuvan jäsenyyden kautta.

Innoklubit tarvitsevat paikallisia, luottamuksellisia klubeja, joissa on mukana kehittäjien ydinjoukko. Toisaalta jonkinlainen ”innonetti” on tarpeen sekä innovaatioita että aktiivisia idearikkaita ihmisiä kokoavana tekijänä. Nuorten mukanaolo on tärkeää innoklubitoiminnan uusiutumisen ja alueiden tulevaisuuden vuoksi. Nuorten aktivoimiseen ovat Oulun läänissä toteutetut nuorten innoklubit yksi keino.

INNOVAATIOIDEN TUOTTAMINEN

Pilottialueilla tuotetut innovaatiot riippuvat hyvin pitkälti alueen lähtökohdista ja ennen muuta niistä tahoista, jotka ovat aktiivisimmin olleet mukana innoklubitoiminnassa. Innovointia ei ole projektin johdon taholta pyritty erityisesti ohjaamaan, mutta kaikissa klubeissa on painopiste ollut alusta lähtien *sosiaalisten innovaatioiden tuottamisessa*.

Oulun läänin ja Pukkilan innoklubeissa päätettiin pitää kenttä avoimena kaikenlaisille innovaatioille. Pieksämäen seudun innoklubissa sen sijaan tehtiin valinta keskittymisestä hyvinvointiin ja sosiaaliseen ympäristöön liittyviin innovaatioihin. Pieksämäen ja Pukkilan innoklubit käyttivät alkuvaiheessa apuna Innotiimi Oy:n menetelmäkoulusta. Kaikissa klubeissa käytettiin ideoinnissa joitakin tunnettuja innovointimenetelmiä.

Klubeissa on ideoitu hyvin vapaamuotoisesti yhdessä keskustellen. Eniten ulkopuolisia ideoita on kerätty Pukkilan innoklubissa, jossa teemaryhmien kautta syntyi yhteensä lähes 200 eri aihepiireihin liittyvää ideaa. Oulun läänin innoklubissa ideoita on työstetty klubilaisten istunnoissa ja klubin ulkopuolisia ideoita on kerätty lähinnä hakkeriportaalin ja nuorten innoklubien kautta. Pieksämäen innoklubin kaikki ideat on tuotettu klubin kokoontumisissa ja verkkokeskusteluissa.

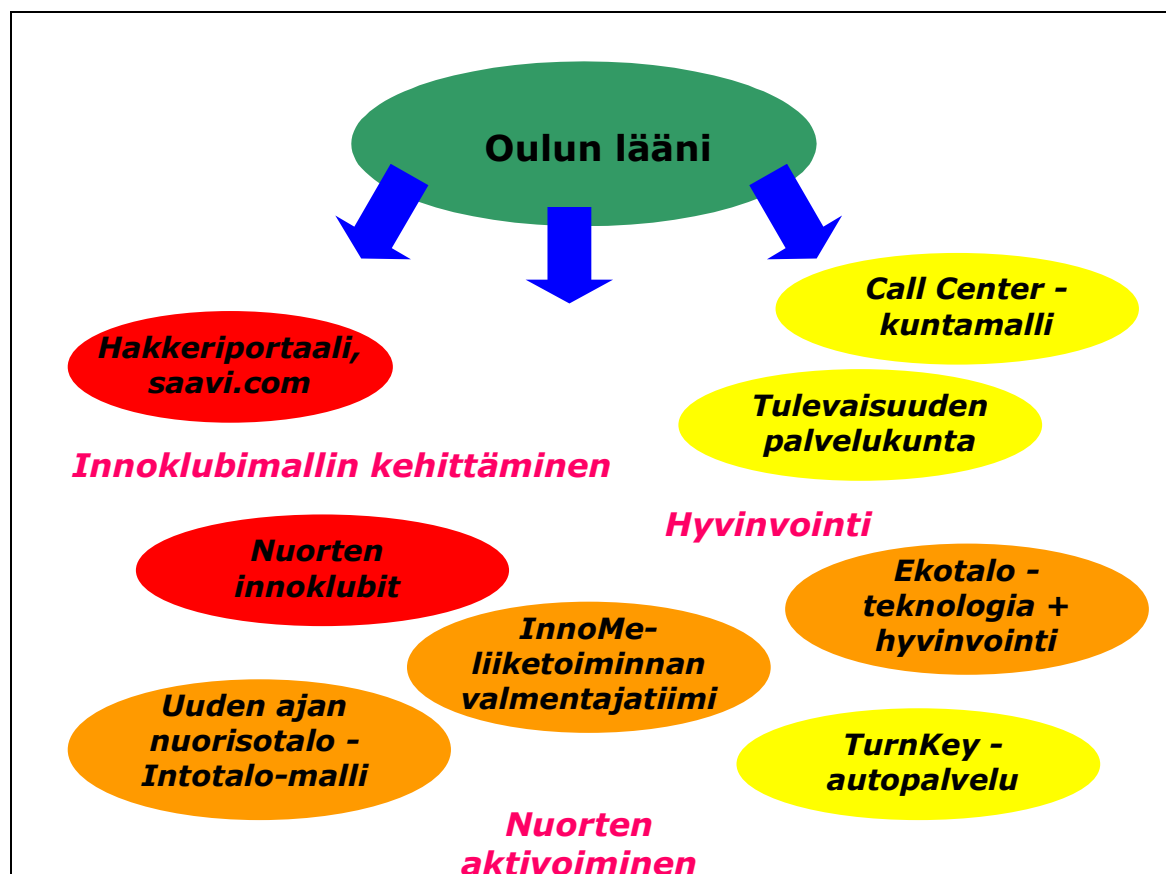
Innoklubien välinen yhteistyö on ollut melko vähäistä. Klubien vetäjät ovat tavanneet toisensa yhteisessä ”innopäivässä” ja klubilaiset ovat osallistuneet jonkin verran toisten klubien verkkokeskusteluihin. Innovaatioiden tuottamisen kannalta merkittävä tapahtuma on ollut myös valtakunnallinen nuorten yrittäjien *Bisnes Networks* -tapaaminen Jyväskylässä. Tapahtumaan osallistui Pukkilan ja Oulun läänin innoklubien edustajia.

Oulun lääni

Oulun läänin innoklubissa lähdettiin aktiivisesti kehittämään innovaatioina itse innovaatioiden tuottamismallia ja keruumenetelmiä. Lähtökohdaksi ja tavoitteeksi otettiin ”aktiivisten ihmisten kytkeminen mukaan innopyörään”. Myös alueiden nuoret on haluttu saada mukaan innovaatioiden tuottajiksi. Alueen suuren koon vuoksi nähtiin varsin pian tarpeelliseksi ”jalkauttaa” innovaatiotoiminta Oulusta muualle maakuntaan. Keskeisinä innovaatioina ja keinoina nuorten kytkemiseksi mukaan ja toiminnan laajentamiseksi tuotettiin yhteinen innovointifoorumi ”Saavi” ja ryhdyttiin perustamaan nuorten innoklubeja.

Yhteisissä innoklubin istunnoissa tuotettiin nopeasti muutamia kymmeniä ideoita, jotka liittyivät hyvinvointiin, alueiden kehittämiseen, teknologian hyödyntämiseen, ympäristön parantamiseen ja ihmisten arkipäivään. Esiselvitettäviksi tästä ideamassasta valittiin muutamia hyvinvointiin, nuorten aktivoimiseen, kuntien kehittämiseen ja ympäristöteknologiaan liittyviä innovaatioituja. Esiselvitysten tuloksena käytännön toteutukseen ovat ehdotuksista edenneet nuorten innoklubit, hakkeriportaali Saavi, InnoMe-valmentajatiimi ja TurnKey-autopalveluyritys. Myös eräistä muista ehdotuksista, kuten CallCenter-kuntamallista on tiettyjä osioita jo pilotoitu.

Oulun läänin innoklubeissa tuotetuista innovaatioista esitellään tässä raportissa InnoMe-valmentajatiimi, hakkeriportaali ja nuorten innoklubi -konsepti.

Pieksämäen seutu

Pieksämäen seudulla innovoinnin lähtökohdaksi otettiin alueen vahvuudet: hoivatyön osaaminen, erityisryhmiin liittyvä tutkimus ja osaaminen sekä matkailu. Tavoitteena klubissa oli myös tuottaa sellaisia päätyttyihin hankkeisiin liittyviä innovaatioita, joilla seutukunnalle saataisiin pysyviä kasvuvaikutuksia: yrityksiä ja työpaikkoja. Alueella on viime vuosina toteutettu lukuisia hankkeita, joiden kasvuvaikutukset ovat jääneet vähäisiksi.

Innoklubi-istuntojen ja aktiivisten verkkokeskustelujen tuloksena syntyi muutamia kymmeniä ideoita, joita edelleen työstettiin innovointityökalujen avulla. Innoklubi on toiminut aktiivisesti yhteistyössä Etelä-Savon TE-keskuksen kanssa, jolta pyydettiin valittuja innovaatioita koskevia lausuntoja.

Esiselvitettäväksi valittiin matkailuun liittyvistä ideoista Tarinamäen taikaa -projektin tuotteistaminen ja erityisryhmien matkailupalvelukonsepti, alueen hoivaosaamiseen pohjautuva ”hoiva-klinikka”, kirjailijakeskus sekä seutuportaali, jonka ideana oli että kuntalaiset ovat portaalin palvelujen tuottajia. Esiselvityksen aikana käydyissä keskusteluissa Tarinamäen taikaa -projektin jatkona syntyi idea lasten innoklubin perustamisesta alueelle.

Tuotetuista innovaatioista mitään ei ole vielä viety esiselvitystä pitemmälle. Esiselvitysvaiheessa tärkeänä klubin yhteistyökumppanina on toiminut Pieksämäen seudun elinkeinokeskus.

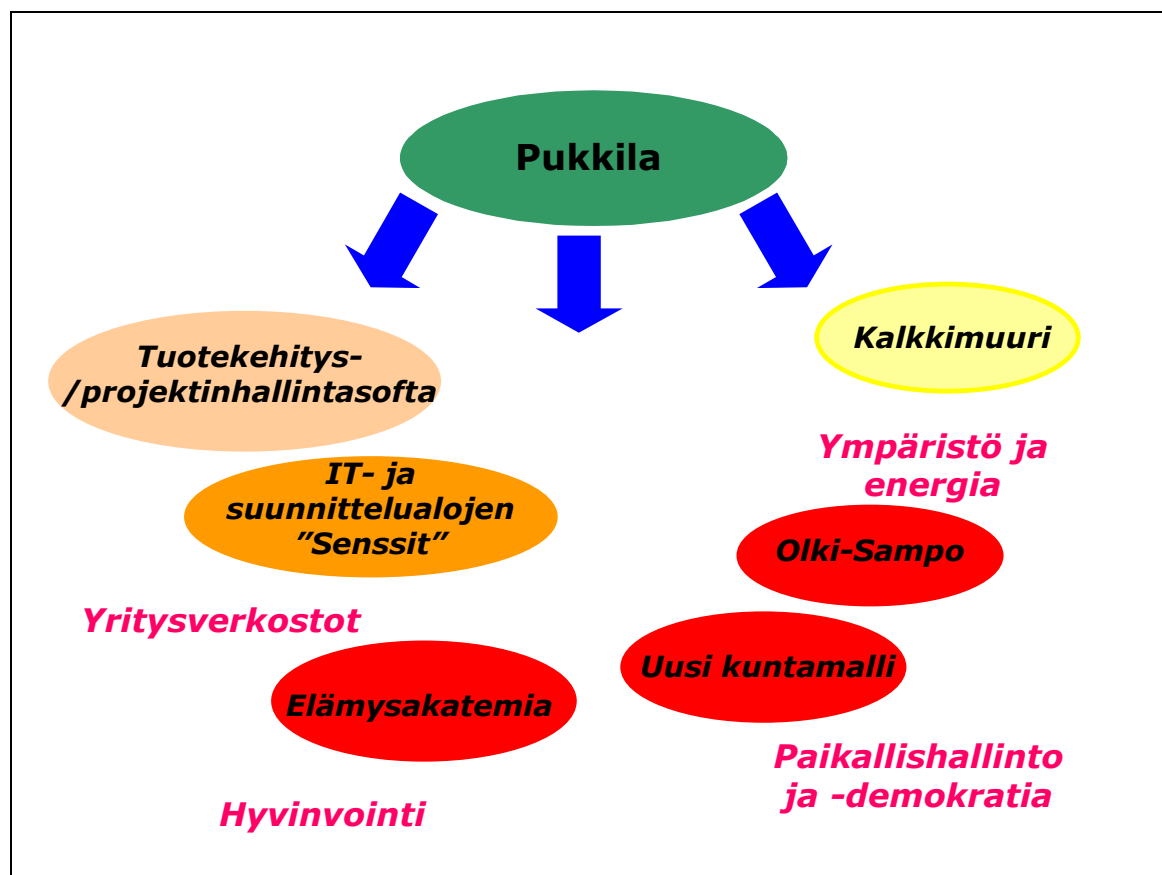

Pukkilan kunta

Pukkilan innoklubissa ideointia ei ole rajattu koskemaan tiettyjä aihepiirejä, vaan teemaryhmien kautta innovaatioita on tuotettu ”vastaan tulevista” aihepiireistä. Teemaryhmissä on pohdittu kunnan kehittymisen kannalta keskeisiä aiheita, ja niihin on innoklubilaisten lisäksi kutsuttu kuntalaisia ja alan asiantuntijoita aiheen mukaan. Erityisen kiinnostaviksi aiheiksi kunnassa ovat nousseet kunnalliseen päätöksentekoon ja hallintoon liittyvät asiat, hyvinvoinnin parantaminen, ympäristöasiat ja energiantuotanto sekä yrittäjyyden ja kulttuurin edistäminen ja kytkeminen toisiinsa.

Ideoinnissa ja innovaatioiden käsittelyssä ovat olleet mukana aktiivisesti Pukkilassa toimivat yrittäjät, Pukkilan kunta, Itä-Uudellamaalla toimivat muut viranomaistahot, erilaiset järjestöt ja innoklubin ydinryhmä. Lähes kahdensadan idean joukosta valittiin ensimmäisessä vaiheessa esiselvitettäväksi ja työstettäväksi kuusi innovaatioitua: it- ja suunnittelualojen yhteistyö -konsepti, joka sisältää myös yhteisen tuotekehitys- ja projektihallintasoftwaren, Elämysakatemia, ehdotus uudeksi kunnallisen päätöksenteon ja hallinnon malliksi sekä ympäristöön ja energiantuotantoon liittyen Kalkkimuuri- ja Olki-Sampo-innovaatiot.

Pukkilassa innovaatioita vievät eteenpäin teemaryhmät, yksittäiset innoklubilaiset tai Pukkilan kunta. Osa innovaatioista luovutetaan yrittäjille toteutettavaksi tai kunnallisille päättäjille jatkokeskittelyä varten. Tässä raportissa esitellään esimerkki-innovaationa Elämysakatemia.

ESIMERKKEJÄ TUOTETUISTA INNOVAATIOISTA

InnoMe – innovaatiotoiminnan mentoroinnin kokeiluhanke

Idean taustalla on ajatus siitä, että erityisesti nuori innovaattori on ideansa kanssa hyvin yksin. Ideointiin ja erityisesti innovaatioiden käsittelyyn, ”sparraukseen”, tarvittaisiin kokemusta ja rohkaisua. Eri alojen asiantuntijoista koostuva ryhmä voisi arvioida esitettyjä ideoita, viedä niitä eteenpäin tai palauttaa edelleen työstettäväksi.

Oulun innoklubissa ideaa toteutettiin kutsumalla koolle ”neljä veljestä” – InnoMe-toiminnan ydinryhmä. Ryhmässä on mm. taloushallinnon, markkinoinnin, liikkeenjohdon ja teknisen osaamisen asiantuntemusta, ja se tarjoaa ilmaiseksi näiden alojen asiantuntemukseen perustuvia palveluja. Vaikka asiantuntemus painottuu yritysinnovaatioihin, käsittää toiminta myös tuoteinnovaatiot, sosiaaliset innovaatiot, strategiset innovaatiot ja organisatoriset innovaatiot. InnoMe-toimintaryhmän ”asiakkaina” ovat eri kehitysvaiheissa ja -tilanteissa olevat yritykset, yritysidea suunnittelevat henkilöt, tuotekehittelijät ja keksijät.

Kokeilu on ollut erittäin onnistunut. Ryhmä on kokoontunut muutamia kertoja ja käynyt läpi innovaatioita. Jatkossa voidaan perustaa uusia ”mentorointiryhmiä”, joissa on asiantuntijoita eri ammatti- ja toimialoilta. Tärkeää ryhmissä on vahva tiimihenki ja sitoutuminen oman alueen kehittämiseen. Toimintamallia on tarkoitus kehittää edelleen niin, että innovaatiomentoreiden rinnalle tulevat yritysmentorit ja julkisten organisaatioiden kanssa työskentelevät strategiamentorit.

InnoMe-toiminta on osa hakkeriportaali Saavia, ja se toimii alueellisen innoklubin ydinryhmän tukena lähinnä yritysinnovaatioita työstettäessä. InnoMe-ryhmällä on myös rahoitusosaamista sekä pitkän kokemuksen myötä hyvä verkosto ja yhteydet seudun muihin kehittäjätahoihin.

InnoMe voisi olla osa innoklubimallia, kun perustetaan uusia innoklubeja. Sitä ei ole kovin vaikea perustaa, ja se antaa selkeää lisäarvoa yritysinnovaatiopuolelle

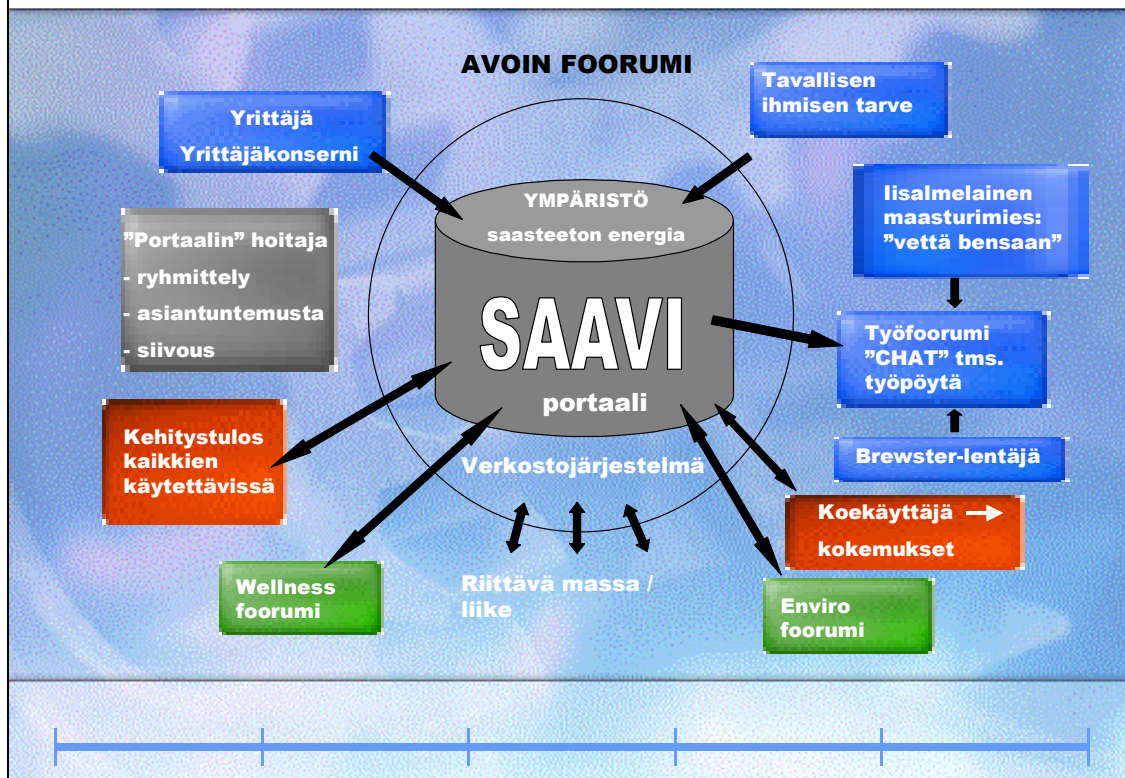
Esiselvityksessä todettiin, että InnoMe-toiminnan täysimittainen käynnistäminen vaatii toimintamallien kehittelyä pidemmälle, pilotointia ja testausta. Jatkossa InnoMe-toimintaryhmä voi työskennellä esimerkiksi nuorten innoklubiympäristöstä ja Saavista tulleiden ideoiden arvioijana, jatkotyöstäjänä ja ”sparraajana”.

Hakkeriportaali Saavi

Innoklubitoiminnan tulee olla avointa ja itseään uudistavaa työtä, johon vedetään mukaan aktiivisia ja innovatiivisia ihmisiä. Innovaatiot eivät synny itsestään, vaan yhtä kestävää innovaatiota kohden syntyy kymmeniä, joskus satoja ideoita, joilla ei ole kantavuutta. Innovaattorit tarvitsevat toimintaympäristön, jossa he voivat testauttaa ideansa ja työstää innovaatiotaan eteenpäin. Oulun innoklubissa otettiin tavoitteeksi luoda tällainen avoin keskustelu-, ideointi ja innovaatioiden työstämisympäristö internetiin.

Lähtökohtana on ollut hyödyntää tietoteknologiasta tuttuja termejä ”avoin lähdekoodi” ja ”hakkerointi”, toisin sanoen foorumiin tuoduilla ideoilla ei ole omistajaa vaan ideat ovat kaikkien kommentoitavissa, kehiteltävissä ja käytettävissä. Foorumi voidaan rakentaa niin, että luottamuksellista käsittelyä vaativat innovaatiot käsitellään yleiseltä foorumilta suljetussa ympäristössä. Foorumilla on yhteys erilaisiin asiantuntijaryhmiin ja mm. InnoMe-toimintaryhmään. Nämä asiantuntijat ja koekäyttäjät voivat omien kokemustensa ja asiantuntemuksensa perusteella kommentoida Saaviin tuotuja innovaatioita.

Avoin hakkerialusta innovaatioille

Hakkeriportaali pyrittiin rakentamaan web-ympäristöön niin, ettei se vaadi jatkuvaa raskasta ylläpitoa, vaan portaalii hoitajina ja keskustelujen moderaattoreina voivat toimia esimerkiksi alueiden aktiiviset nuoret. Hakkeriportalilla on näin selvä kytkeä myös nuorten innoklubeihin.

Avoin hakkerialusta rakennettiin Oulun läänin innoklubissa käynnistämällä esiselvitys ja rakentamalla "pilottiportalii". Ensimmäisen vaiheen tavoitteena oli määritellä portaalii rakenne: navigointiperiaatteet, päivitettävyyttä, mahdolliset keskustelupalstat, uutiset, linkit muille foorumeille ja alustava ulkoasu. Portaalii sisällön tuottaminen on tärkeää foorumin elinvoimaisuuden kannalta. Innoklubin kokouksissa haettiin "Saaviin" sisältöä ja asiantuntemusta sekä panostettiin systemaattisilla toimenpiteillä portaalii markkinointiin.

Hakkeriportaali toimii tällä hetkellä yhteisenä ideointi- ja innovaatioiden tuottamisympäristönä osoitteessa www.saavi.com. Pilotointivaiheessa Saavissa on käytössä ainoastaan avoin foorumi ja luottamuksellista käsittelyä vaativat ideat voidaan viedä InnoMe-toimijoille tai varsinaisen innoklubin käsiteltäväksi. Foorumi on jaettu aihepiireihin, joita voidaan lisätä tarpeen mukaan. Myös ylläpitoa ja keskustelun moderointia voidaan tarvittaessa hajauttaa.

Ensimmäiset kokemukset hakkeriportalista ovat myönteisiä, mutta kehittäminen todelliseksi innovaatioportaliksi vaatii vielä jatkotyöstämistä. Saaviin etuna on se, että sen toimintaympäristöön voidaan kytkeä monia muita innoklubissa työstytyjä kokonaisuuksia kuten InnoMe-toiminta, nuorten innoklubit, Intotalo-malli, tiettyjä osia CallCenter-kuntamallista jne.

Nuorten innoklubit

Oulun innoklubissa on kiinnitetty huomiota runsaasti läänin tulevaisuuteen ja alueen nuoriin. Yhteisenä huolen aiheena on se, että Pohjois-Suomessa on tällä hetkellä ainoastaan 15 kasvukuntaa ja monessa kunnassa yli 65-vuotiaiden määrä ylittää nuorten määrän. Yhä suurempi osa nuorista syrjäytyy vuosittain: jää ilman opiskelu- tai työpaikkaa. Puute ei ole niinkään rahasta kuin

kehittämisen ideoista ja vastuunkantajista. Koulutukseen tulisi saada innovatiivisuutta, ja nuoria tulisi vetää mukaan erilaisiin toimintoihin tarjoamalla innostavia vaihtoehtoja.

Innoklubissa pyrittiin luomaan nuorille oma, helposti lähestyttävä ympäristö, jossa he voisivat ”rakentaa oman tulevaisuutensa” ja toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi projektien muodossa. Tavoitteena oli löytää alueittain muutama aktiivinen nuori, joka lähtee kehittämään nuorten innoklubeja ja vetää puoleensa passiivisia nuoria. Innoklubin ydinryhmä toimii taustalla kummiorganisaationa ja esteiden poistajana yhteistyössä julkisen sektorin toimijoiden kuten oppilaitosten ja nuorisotoimen kanssa.

Nuorten innoklubit eivät käynnisty itsestään vaan ne tarvitsevat varsinkin alkuvaiheessa ohjausta ja ”valmentajia” – nuorten oppimisen ohjaajia. Nuorten innoklubeihin on kytketty projektioppimisen menetelmiä, Nuoret johtajat -koulutusmallin osia ja erilaisia yrittäjyyttä edistäviä toimintamalleja ja verkostoja. Nuoret johtajat -toiminnan keskeisenä ideana on nuorten oman polun rakentaminen kohti aktiivista osallistumista, oman fokuksen löytämistä ja yrittäjämäistä toimintaa. Nuorten innoklubien tavoitteena ei sinänsä ole ohjata nuoria yrittäjiksi vaan edistää yrittäjämäistä toimintaa ja ohjata passiivisia nuoria ottamaan vastuuta oman elämänsä ja kotiseutunsa tulevaisuudesta.

Nuorten innoklubien pilotoinnissa, ”Intotalon maastoutuksessa”, oli apuna Aimnetwork Oy Kajaanista ja heidän kehittämänsä Olohuone-toimintamalli. Pilotointi käynnistettiin kutsumalla koolle Haapajärven ja Haapaveden nuoria keskustelemaan innoklubilaisten kanssa siitä, miten nuoret haluaisivat rakentaa omaa ja kotiseutunsa tulevaisuutta. Ideointitiimien perustamiseen lähti mukaan sekä aktiivisia että passivoituneita nuoria. Nuorten innoklubit on haluttu pitää avoimena kaikille nuorille ja kaikenlaisia raja-aitoja on pyritty välttämään.

Nuorten innoklubeissa on syntynyt muutamassa kokoontumisessa kymmeniä ideoita, jotka aktivoisivat paikkakuntien nuoria ja toisivat uutta toimintaa alueille. Ideat liittyvät mm. nuorten projektityötilojen perustamiseen, harrastusmahdollisuuksien parantamiseen, palvelujen tuottami-

seen, nuorten toiminnasta tiedottamiseen jne. Nuoret ovat olleet ideoiden tiimoilta yhteydessä kuntien päättäjiin ja viranomaisiin. Koska nuorten innoklubien perustaminen aloitettiin vasta loppuvuodesta 2002, ei käynnistyneiden projektien tuloksia ole vielä käytettävissä. Oulun läänissä Nuorten innoklubiverkosta tullaan edelleen laajentamaan mm. Oulun lähikuntiin, Koillismaalle, Kainuuseen ja Oulun läänin eteläosiin.

Oulussa on osana nuorten innoklubi -verkosta Olohuone-toimintamallin mukainen opiskelijoiden ja alkavien yrittäjien yhteisö. Nuoret yrittäjät ja opiskelijat muodostavat ”esihautomon”, jossa työstetään omia yritysideoita. Innoklubin rooli on toimia yrittäjien mentoriina. Toimintasuunnitelman mukaan varsinaisen hautomotoiminta käynnistyy vuoden 2003 alussa.

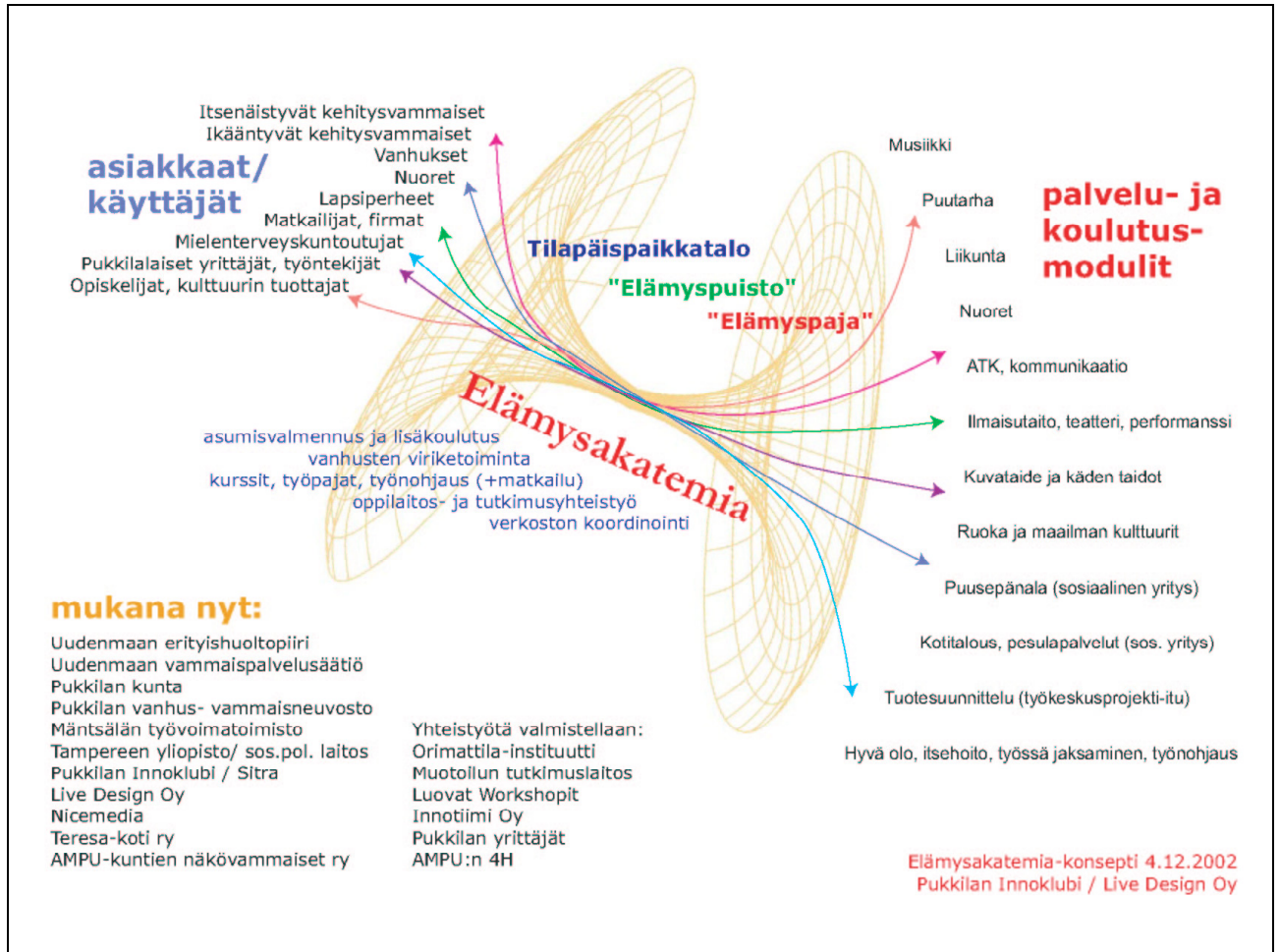
Elämysakatemia

Elämysakatemian taustalla on useita innovaatioituja, jotka yhdistyivät loppuvuodesta 2002. Pukkilassa on keskusteltu mm. kehitysvammaisten päivätoiminnan kehittämistarpeista, nuorten viihtymisestä paikkakunnalla, yhteisöllisyyden häviämisestä, työssä jaksamisesta, kunnan palveluiden järjestämisestä ja kulttuurialan tekijöiden verkottamistarpeesta. Ikääntyminen on suuri ongelma Pukkilassa, kuten monessa muussa pienessä kunnassa. Resurssit erityisryhmille suunnattujen palvelujen tuottamiseen ovat niukat ja toimintaa jarruttaa tiukka byrokraattisuus. Näistä tekijöistä syntyi Pukkilan innoklubin ja Uudenmaan erityishuoltopiirin yhteistyön tuloksena idea kehitysalustasta, joka sai nimen Elämysakatemia.

Elämysakatemian punaisia lankoja ovat erityistiedon ja osaamisen hankkiminen ikääntymisestä ja erilaisten elämysten tarjoaminen palveluina kohderyhmille. Asiakkaita ja palvelujen käyttäjiä voivat olla niin Pukkilan (tai Itä-Uudenmaan) vanhuksat kuin matkailijat tai vaikkapa yritykset. Elämysakatemiaan kuuluu koulutuksen ja toimintojen suunnittelu sekä oppilaitosyhteistyön koordinointi. Elämysakatemiassa kohtaavat konkreettisesti palvelujen suunnittelijat ja tuottajat sekä niiden käyttäjät. Innovaatiolla on vahva kytkentä myös Pukkilassa ideoituun kunnan toimintamallin muutokseen: ”Voisiko koko Pukkilasta tulla yksi suuri elämysakatemia, jota jarruttaa tällä hetkellä ehkä byrokraatia?” Elämysakatemia pitääkin sisällään Pukkilan asukkaat, sen yritykset ja muut toimijat.

Innovatiivinen Elämysakatemia pitää sisällään kokonaisuuksia ja ideoita, joista näkyvimpiä ovat Elämispaja, Elämyspuisto, palvelu- ja koulutusmodulit sekä tilapäispaikkatalo. Elämispaja on palvelujen sisällön kehittämisyksikkö, joka pitää sisällään yrityshautomon tapaista toimintaa sekä työntekijöiden ja yrittäjien koulutusta. Elämispajasta ohjataan oppilaitosyhteistyötä. Elämyspuisto on kuntalaisten yhteinen paikka tapahtumien, työpajojen ja elämysten järjestämiseen. Palvelu- ja koulutusmoduleihin kootaan Pukkilasta löytyvää osaamista. Valmiit modulit ovat yrittäjiltä ja freelancereilta ostettavia koulutus-, työpajaohjaus-, hoiva- ja ohjelmapalveluita. Tilapäispaikkatalossa järjestetään otsikolla ”elämyksellisiä elämän eväitä ja asumisvalmennusta” tuettaville erityisryhmille eri pituisia valmennusjaksoja.

Elämysakatemian työllistävä vaikutus on Pukkilan kokoisessa kunnassa erittäin merkittävä, etenkin jos asiakkaiksi ja palvelujen käyttäjiksi saadaan erityisryhmiä, yrityksiä, viranomaistahoja ja matkailijoita kunnan ulkopuolelta. Toimintamalli muuttaa myös perinteisiä kuntahallinnon rakenteita avoimmiksi ja tarjoaa todellisia vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia kuntalaisille. Elämysakatemian työllistävä vaikutus on alkuvaiheessaankin useita kymmeniä henkilöitä.

Elämysakatemian palvelujen suunnittelijoiksi ja hoitajiksi sekä siihen liittyvien verkostojen koordinoijaksi tulevat useat tahot Pukkilasta ja lähialueilta. Tällä hetkellä suunnittelu-yhteistyössä on mukana mm. yrittäjiä Pukkilasta, Pukkilan kunta, työvoimaviranomaiset, Uudenmaan erityishuoltopiiri, Uudenmaan vammaispalvelusäätiö, Pukkilassa toimiva Teresa-koti ry, näkövammaisten järjestö ja Tampereen yliopisto. Innovaatiota koordinoi Pukkilan innoklubi ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri.

Elämysakatemiaa on käsitelty Uudenmaan erityishuoltopiirissä ja Pukkilan kunnan johtoryhmässä. Vuoden 2003 aikana pyritään löytämään Elämysakatemian ensimmäisen vaiheen rahoittajat ja koordinaatitaho, joka voisi osallistua myös toteutukseen. Tavoitteena on että Pukkilan Elämysakatemian toiminta käynnistyisi viimeistään vuonna 2004.

VUOROVAIKUTUS ALUEEN MUIDEN KEHITTÄJIEN KANSSA

Innoklubien toiminnalla pyritään tukemaan muiden alueellisten kehittäjien tavoitteita, toimimalla alueellisena ideamoottorina ja innovaatioiden esiselvittäjänä. Yhteistyötä alueella toimivien kehittäjien mm. oppilaitosten, TE-keskusten, tutkimuslaitosten, maakunnallisten liittojen, yrittäjäjärjestöjen ja kuntien kanssa tarvitaan niin ideointi-, innovaatioiden käsittely- kuin niiden toteutusvaiheessakin. Siksi innoklubitoiminnasta tulisi tiedottaa avoimesti eri osapuolille ja pyrkiä hakemaan yhteistyömuotoja ja käytännön yhteistyömetodeja.

Innoklubitoiminnan tiedotusvastuu on kokeilun aikana ollut aluksi Sitralla ja klubitoiminnan käynnistymisen jälkeen klubeilla itsellään. Toiminta käynnistettiin klubeissa keväällä 2002 ja kesän sekä alkusyksyn aikana innoklubihankkeen projektipäällikkö on tiedottanut toiminnasta yhdessä

paikallisen klubin vetäjän kanssa. Tiedotuskierroksella sovittiin mm. tiedotuskäytännöistä, yhteisistä ideointitilaisuuksista ja innovaatioiden eteenpäin saattamisesta.

Osa innoklubeista on kertonut toiminnastaan näyttävästi julkisuudessa, toisissa innoklubeissa on pidetty matalaa profiilia ja rakennettu toimintaa ennen sen julkistamista. Kokemuksen perusteella avoin toiminnan julkistaminen on osoittautunut hyväksi ratkaisuksi, ja se on ainakin hälventänyt klubitoimintaan kohdistuneita epäluuloja. Pukkilan innoklubissa järjestettiin kesäkuussa 2002 ”innoklubin lanseeraustilaisuus”, johon kutsuttiin mukaan kaikki kuntalaiset, tiedotusvälineet ja kunnan johto. Avoimen tiedottamisen tuloksena syntyi erilaisia yhteistyömuotoja innoklubin ja muiden toimijatahojen kesken.

Innoklubeilta on puuttunut yhteinen tiedotuskanava, mutta hakkeriportaali Saavista ollaan rakentamassa sellaista. Tiedotuskanavaa tarvitaan paitsi innoklubitoiminnasta kertomiseen, myös uusien innovaattoreiden houkuttelemiseksi.

6 Johtopäätökset

Innoklubitoiminta on vilkastuttanut ruohonjuuritason innovaatiotoimintaa pilottialueilla merkittävästi. Toiminnalle asetetut tavoitteet organisaatiovapaan toimintamallin luomisesta ja paikallisen aloitteellisuuden vahvistamisesta ovat ainakin osittain toteutuneet. Projektiarvioinnissa todetaan, että innoklubihanke on ollut menestys sekä aluekehittämisen välineenä että konkreettisten innovaatioiden tuottajana. Pilotointivaiheessa on saatu alulle uudenlainen tapa hoitaa aluekehitystä.

Innoklubeissa on konkreettisen innovoinnin ohella kehitelty varsinaista toimintamallia ja sen variaatioita projektille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Ennen pilotointia mallia olisi kuitenkin ollut tarpeen selkeyttää tehtyä paremmin, jotta aikaa varsinaiselle ideoinnille ja innovaatioiden käsittelylle olisi jäänyt enemmän. Nyt pilotointivaiheen päättyessä innovaatioiden käsittely on vielä melko pahasti kesken ja saavutetut tulokset ovat alustavia. Toisaalta innoklubitoiminnan vahvuutena on nähty mahdollisuus toimia vapaasti ja kehittää alueelle soveltuvia toimintatapoja.

Klubien perustamisessa ja jäsenten hankinnassa turvauduttiin liikaa vanhoihin verkostoihin. Klubien toiminta olisi ehkä ollut vieläkin monipuolisempaa, jos jäsenenä olisi ollut sellaisia ihmisiä, jotka eivät toimi yrityksissä, politiikassa tai hankemaailmassa. Toisaalta lyhyessä pilotointivaiheessa verkostoja ja klubeja pyrittiin synnyttämään nopeasti ja saamaan aikaan konkreettisia tuloksia. Jatkossa klubeihin voitaisiin valita henkilöitä muutenkin kuin henkilökohtaisten verkostojen kautta.

Klubien vetäjiksi valikoitui aktiivisia yrittäjiä, ”hyviä tyyppejä”, jotka onnistuivat nopeasti rakentamaan ympärilleen toimivan verkoston. Ongelmana on, että toiminta pyörii ehkä liikaa muutaman aktiivisen avainhenkilön varassa, jotka muutenkin ovat kiireisiä ja monenlaisessa toiminnassa mukana. Pukkilassa ideointivastuun delegointi uusiutuville teemaryhmille vaikutti toimivalta ratkaisulta. Innoklubeissa tulisi muutenkin kiinnittää huomiota jäsenistön ja klubin vetovastuun vaihtuvuuteen. Uusien innovaattoreiden mukaantulo pitää toiminnan tuoreena ja virkeänä. Tapa kutsua jäsenet ”juhllisesti” mukaan innoklubitoimintaan tuo toimintaan arvostusta, mutta toisaalta sulkee ihmisiä klubin ulkopuolelle.

Klubitoiminnan tiedottamiseen pitäisi panostaa nykyistä enemmän. Tiedotusvastuun siirtäminen innoklubeille ei ollut hyvä ratkaisu, koska tiedottaminen jäi niin myöhäiseen ajankohtaan, että muissa alueen kehittäjissä heräsi epäluuloa ja kritiikkiä toimintaa kohtaan. Avoin innoklubitoiminnan julkistaminen, kuten Pukkilassa tehtiin, avasi mahdollisuuksia yhteistoiminnalle mm. kunnan kanssa. Informaatiokierros TE-keskuksissa, maakuntaliitoissa, yrittäjäjärjestöissä ja kunnissa osoittautui erittäin hedelmälliseksi.

Toiminnassa tulisi kaikilta osin suosia avoimuutta ja julkisuutta. Oulun innoklubin avautuminen nuorten innoklubien ja hakkeriportaalin kautta on tuonut toimintaan uusia ajatuksia ja mahdollisuuksia. Innoklubin ydinryhmä on näin antanut vastuuta muille toimijoille ja jäänyt itse taustavaikuttajaksi ja esteiden poistajaksi. Tällainen toimintatapa on mahdollinen isoilla pilottialueilla ja sellaisilla pilottialueilla, joissa klubin muodostavat kokeneet ”senioriyrittäjät” ja vaikuttajat. Pienillä alueilla innoklubi on itse aktiivinen toimija.

Innoklubitoiminta on hedelmällisintä pienehköillä alueilla, jossa toiminnan arvopohjassa keskeisellä sijalla on paikallisuus ja sitoutuminen oman alueen kehittämiseen. Tällöin toimintaa voidaan organisoida luottamuksellisessa ilmapiirissä, henkilökohtaisiin kontakteihin perustuen.

Pukkilan esimerkki koko kunnan ja kuntalaisten muotoutumisesta vähitellen ”yhdeksi suureksi innoklubiksi alaryhmineen” on osuva. Toisaalta paikallisten innoklubien rinnalla tarvitaan yhdistäviä verkostoja ja välineitä. Oulun innoklubin kaltainen ”innonetti” kokoaa innovaattoreita mukaan kaikkialta maasta ja toimii samalla innoklubitoiminnan yhteisten pelisääntöjen rakentamispaikkana ja tiedotuskanavana. Suurilla alueilla, kuten Oulun läänissä, innoklubitoimintaa on syytä jatkossakin ”jalkauttaa maakuntaan” esimerkiksi nuorten innoklubien kautta.

Innoklubien onnistuminen on kiinni ennen kaikkea aktiivisten ja idearikkaitten ihmisten löytymisestä ja innostamisesta mukaan toimintaan. Innoklubeissa tulee säilyttää toiminnan vapaaehtoisuuden luonne ja ajatus siitä, että hyödyt tulevat yhteisenä hyvänä alueelle. Pilotointivaiheessa on korostunut nuorten mukanaolo, uuden oppinen tekemisen kautta ja yrittäjämäinen toiminta, minkä on todettu aktivoivan ja kannustavan ihmisiä mukaan. Näitä elementtejä on syytä jatkossakin korostaa. Innoklubit rakentuvat ihmisten kautta eikä klubien sijoittumista voi ajatella maantieteellisin perustein.

Alueilla on synnytetty hyvin erilaisia innovaatioita hallintomalleista sosiaalsiin ja teknisiin innovaatioihin. Innovaatioita ei tulisikaan rajata millekään osa-alueille, vaan kunkin innovaation mukaan ohjata sen käytännön toteutus eri kanavien kautta. Tiivis yhteistyö eri toimijatahojen kautta on välttämätöntä, sillä innovaatioiden käytännön toteutus on monessa tapauksessa osoittautunut hankalaksi joko toiminnan luonteesta tai toimijatahoista johtuen. Pilottiklubeissa on syntynyt innovaatioituja ja innovaatioita, joilla on aluekehityksen kannalta positiivisia, sekä taloudellisia että henkisiä vaikutuksia (alueellinen itsetunto ja identiteetti). Toteutuessaan innovaatioiden työllistävä vaikutus on etenkin pienillä alueilla merkittävä. Innovaatioiden suhteen on kuitenkin syytä olla kriittinen: parhaiten aluekehitystä edistävät uutta yritystoimintaa luovat, ihmisten syrjäytymistä vähentävät ja nuorille elinmahdollisuuksia alueella tarjoavat innovaatiot. Vanhojen hankkeiden uudelleen lämmittäminen tai ihmisten projektityöllistäminen eivät sitä tee.

Innoklubien toiminnan jatkuminen tarvitsee taustavaikuttajan, jolla on auktoriteettia ja resursseja käynnistää alueellinen klubitoiminta. Klubien toimintaa ei kuitenkaan tulisi tukea kovin pitkään – mikäli klubeihin valikoituu aktiivisia ihmisiä, toiminta kyllä jatkuu tavalla tai toisella. Sitran rooli tulisikin nähdä alkupotkun antajana. Uusia klubeja käynnistettäessä tarvitaan myös koordinoitua ja ohjausta. Koordinointia voi hoitaa yksittäinen taho, tai se voidaan järjestää usean toimijan tiiminä. Innoklubitoiminnan vakiintuessa tulisi luoda myös selkeä kriteeristö tulosten seuraamiseen.